

Vlaanderen
is erfgoed

Beschermingsdossier

Domein Eikelenhof en Villa 'La Chênaie'
in Kortenberg (Kortenberg en Everberg)

Cultuurhistorisch landschap en monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Domein Eikelenhof, Colomabastraat 1, Kortenberg (Kortenberg en Everberg) - cultuurhistorisch landschap en Villa 'La Chênaie', Colomabastraat 1, Kortenberg (Everberg) - monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/24055/101.1

Koen Himpe en Jana Wijnsouw, met medewerking van Marijke Michiels, Koen De Grootte en Geert Vynckier

23 oktober 2018

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.2.1.	Periode tot midden 19de eeuw	4
1.2.2.	Periode na midden 19de eeuw	6
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.....	11
1.3.1.	Bouwkundig erfgoed	11
1.3.2.	Landschappelijk erfgoed.....	16
1.3.3.	Archeologisch erfgoed	18
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	18
2.	Evaluerend gedeelte	19
2.1.	Evaluatie van de erfgoedwaarden	19
2.1.1.	Erfgoedwaarden voor het domein Eikelenhof als cultuurhistorisch landschap 19	
2.1.2.	Erfgoedwaarden voor de Villa 'La Chênaie' als monument.....	22
2.2.	Motivering van het type bescherming.....	23
2.3.	Motivering van de afbakening van de bescherming	23
2.3.1.	Afbakening beschermd "cultuurhistorisch landschap"	23
2.3.2.	Afbakening beschermd "monument"	24
2.4.	Juridische toestand	24
2.4.1.	Onroerend Erfgoed:	24
2.4.2.	Ruimtelijke Ordening:	24
2.4.3.	Natuur en Bos:	24
2.4.4.	Landinrichting:.....	25
3.	Beheersvisie	25
3.1.	Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed	25
3.2.	Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed.....	25
3.3.	Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed.....	26
4.	Bronnen	26
4.1.	Archieven	26
4.2.	Literatuur	26
4.3.	Tijdschriften en krantenartikelen	27
4.4.	Internetbronnen.....	28
4.5.	Mededelingen	28
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	28
5.1.	Omgevingsplan	28
5.2.	Fotobijlage	28
5.3.	Situering opmerkelijke erfgoedelementen.....	28
5.4.	Documentatie	28

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

1.1. Situering

Het domein Eikelenhof is gesitueerd op de *Curtenberg* (confer Kortenberg, maar vaker Eikelenberg of soms ook Achterenberg genoemd), een getuigenheuvel tussen Everberg en Kortenberg. Op de heuvel zijn sporen bekend van een mogelijke kluis, een bergkerk met kerkhof en een ijzerzandsteengroeve. Het domein, gevat tussen de Colomabastraat, de Vogelenzangstraat (met omgelegde voetweg 10) en de Kruisstraat en begrensd door voetweg 51, werd gedeeltelijk als park vormgegeven na de bouw van de Villa 'La Chênaie'. Deze villa is ontworpen in neo-Italiaanse renaissancestijl naar ontwerp van de bekende Hollands-Belgische architect Jean-Pierre Cluysenaar.

De villa werd tijdens de veldwerkronde voor de opmaak van de inventaris van het bouwkundig erfgoed begin jaren 1970 nog niet weerhouden omdat toen nagenoeg geen rekening werd gehouden met gebouwen opgericht na 1800.¹ Het gaat echter om een uniek pand gelegen in een waardevol park. De streek rond Kortenberg telt diverse andere rijkelijke villa's en kastelen, zoals het Kasteel de Merode dat wel werd opgenomen in de inventaris van het bouwkundig erfgoed.² Het domein Eikelenhof en de Villa 'La Chênaie' sluiten bovendien aan bij de Abdijsite van Kortenberg, beschermd als monument sinds 2005.³ Het domein Eikelenhof wordt voorgedragen voor bescherming als cultuurhistorisch landschap, de Villa 'La Chênaie' met zijgebouwen als monument. De aanvraag voor de bescherming komt voort uit een ad hoc-aanvraag op initiatief van de gemeentelijke erfgoedcommissie Kortenberg (Geck!).

1.2. Historisch overzicht

1.2.1. Periode tot midden 19de eeuw

De Kortenberg, tegenwoordig vooral Eikelenberg genaamd, is de meest westelijke getuigenheuvel met formaties van Diestiaanijzerzandsteen in Vlaams-Brabant. Deze natuursteen is opgebouwd uit roestbruine, ijzerrijke zanden van de Formatie van Diest. Na het aaneenkitten van bepaalde zandlagen tot harde zandsteenbanken werden deze heuvels meer bestand tegen erosie waardoor ze nu als langgerekte noordoost-zuidwest gerichte heuvels het glooiende landschap vorm geven.⁴ Het geologische tijdvak waarmee deze mariene landschapsvorming correspondeert, gaat terug tot ongeveer 10 tot 12 miljoen jaar geleden.⁵ Tussen Everberg en Kortenberg bereikt deze heuvel hoogtes tot 83 meter boven gemiddeld zeespiegelniveau. Het hoogtetoponiem is in 1095 voor het eerst in oorkonden

¹ De villa wordt wel aangehaald in het beschermingsdossier DB002108 voor de Villa Lurmann met toegangshekken en ensemble van villa's langs de Leuvensesteenweg te Kortenberg opgemaakt in 1998 en beschermd als dorpsgezicht en deels als monument op 3 februari 2000.

² GENICOT L.F., VAN AERSCHOT S., DE CROMBRUGGHE A., SANSEN H. & VANHOVE J., 1971: Inventaris van het cultuurbezit in Vlaanderen, Architectuur, Provincie Brabant, Arrondissement Leuven, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 1, Luik, 198.

³ DENEFF R. en PAESMANS G., 2003: Beschermingsdossier DB002218, Abdijsite van Kortenberg (digitaal dossier).

⁴ VERHAERT G. en VAN ROO J., 2014: *Ijzerzandsteen, een natuurlijke rijkdom van het Hageland*, in DE CLERCQ H., JANSSENS E., SMETS S. en VERHAERT G., 2014: Diestiaanijzerzandsteen, van Demergotiek tot restauratieproblematiek, bijdragen studiedag Omgaan met Diestiaan Ijzerzandsteengebruik, Diest, 19 september 2014, Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium, Regionaal landschap Noord-Hageland en ALBON, 55.

⁵ DUSAR M., 2014: *Geowaarden van de Wijngaardberg*, in S.N., 2014: De Wijngaardberg in Wezemaal, een erfgoed- en natuurmonument van Europees belang, bijdragen symposium Wijngaardberg, Wezemaal, 5 oktober 2014, Natuurpunt Oost-Brabant, 23

vermeld als '*in monte dicitur Curtenberch*'.⁶ Kort voor deze periode wordt de oprichting gesitueerd van een eerste religieuze kluis. Het is niet uitgesloten dat deze plek teruggaat tot een voorchristelijke cultusplaats. De eerste aanzet tot een latere Benedictinessenabdij zou gegeven zijn door Godfried I, hertog van Brabant (1063-1139). Omstreeks 1222 is het religieuze centrum overgeplaatst ten noorden van de Eikelenberg, naar het vruchtbare beekdal van de Aderbeek. Nabij de oorspronkelijke kluis zouden nadien nog meerdere kluizen zijn gebouwd, tot er uiteindelijk ook een bergkerk is opgetrokken. Deze bergkerk werd naar verluidt in 1095 ingewijd door Gualcherus, bisschop van Kamerijk. Het gebouw was toegewijd aan Sint-Amandus en is bewaard gebleven tot omstreeks 1773. Toen werd het afgebroken omdat er een nieuwe Sint-Amanduskerk werd gebouwd op de Heurk, dicht bij de Leuvensesteenweg. Bij de bergkerk is ook een kerkhof bekend, dat tot 1914 in gebruik is gebleven. Een pastorie, waarvan geweten is dat ze in 1632 in oorlogsomstandigheden is verwoest, lag meer aan de westelijke flank van de Eikelenberg, en werd nadien verplaatst ten noorden aan de Kiewitstraat. De exacte inplantingsplaats van de oudste woning is voorlopig niet gekend.

De bergkerk in de toenmalige boscontext van de Eikelenberg wordt duidelijk afgebeeld in een kaartboek van de Abdij van Kortenberg (1722), op de kaart van Villaret (1745-1748) en ook nog op de kabinetskaart van de Ferraris (1771-1778). Een mogelijk minder betrouwbare weergave is geschilderd in 1873 door Jan-Theodoor Linnig (1815-1891). Op de kabinetskaart van de Ferraris (1771-1778) is met behulp van een duidelijke kruismarkering ook een Calvarie afgebeeld ten westen van de bergkerk. Het laatmiddeleeuwse wegennet van Kortenberg en Everberg was sterk afgestemd op de bergkerk, waarbij een groot aantal holle wegen op de heuvelflanken bij de heuveltop samenkwamen.⁷ Aan deze kerkwegen zijn diverse naamgevingen gekoppeld, waaronder Hellestraat, Caviestestraat, Sint-Hubertuswegel, Duivelsweg, Sint-Amandsstraatje en Borrewegske.

Uit traditionele overlevering wordt beweerd dat de kluizen op de Eikelenberg aan de basis liggen van de abdijstichting van Kortenberg. De *reclusae* of kluizenaresen woonden in kleine afzonderlijke gebouwen, die na verloop van tijd, met de rug tegen de kerk gebouwd waren.⁸ In 17de-eeuwse documenten is opgetekend dat op deze plaats '*eene godtvruchtige maecht*' woonde '*die op den berch een eeremijte leven leyde*'. Deze dame '*wirt genoemt die Clusenaeresse ofte Columba ofte Duve Conclusa*' en werd beschouwd als stichteres van de oudste abdij van Brabant. Haar gebeente werd later in het koor van de nieuwe abdij van Kortenberg bij het Minneveld bewaard, die 1572, tijdens een inval van Calvinisten, werd geplunderd.

Notaris en rentmeester Philippe Verschuere dacht in 1635 de puinhopen van de eerste abdijsite te hebben gezien, maar vermoedelijk gaat het om de restanten van een ijzerzandsteengroeve.⁹ Op basis van de vastgestelde bodemsporen kan vermoed worden dat de Eikelenberg effectief een historische ontginningsplaats is geweest waarbij vooral zogenaamde ijzerschollen van op geringe diepte zijn gewonnen. Het bijzondere bouw materiaal is langdurig gebruikt voor bijzondere bouwwerken zoals abdijen, kerken,

⁶ VANNOPPEN H., 2014: Villa Eikelenhof of 'La Chênaie' te Everberg of... het verhaal van een diestiaanse steengroeve, de reclusae van 1095, de middeleeuwse wijngaarden, de bergkerk met kerkhof en pastorie, de villa Verheyden van J.P. Cluysenaar, het natuurreservaat en het topmonument van Kortenberg, *Midden-Brabant*, winternummer, 11.

⁷ Algemeen Rijksarchief Brussel, Kerkelijke archieven Brabant, Kaartboek van de Abdij van Kortenberg, opgesteld door G. Gansemans in 1722, 6041.

⁸ ROUHART-CHABOT J., 1964: *Abbaye de Kortenberg*. Monasticon belge, IV, Province de Brabant, vol.1, 243-267.

⁹ MAES F., 1955: Kortenberg, zijn abdij, zijn oude woningen. *Eigen Schoon en Brabander*, 199-220 en 293-312.

Beschermingsdossier: Domein Eikelenhof en Villa 'La Chênaie', cultuurhistorisch landschap en monument

kapellen, kastelen, watermolens, bruggen, sluizen, kaaimuren, enz.¹⁰ Als lokaal bouw materiaal is het onder meer toegepast in delen van het 13de- en 14de-eeuwse koor van de Sint-Antoniuskerk van Meerbeek en mogelijk ook in de verdwenen bergkerk op de Eikelenberg zelf.

Een kapel verving de in 1773 afgebroken bergkerk die in 1799 door Fransen werd vernield. Pastoor J. M. Gaethofs liet in 1821 een nieuwe kapel bouwen, toegewijd aan de Zwarte Madonna of Onze-Lieve-Vrouw van Halle, die tot op heden gedeeltelijk bewaard bleef. Een gedenksteen met twee opschriften, die onder meer verwezen naar 1799 en 1821, en een 17de- of 18de-eeuws beeld van Onze-Lieve-Vrouw met Kind, behoorden tot de oorspronkelijke aankleding van de kapel.¹¹ In de oostgevel werd een 15de-eeuwse grafsteen geplaatst, maar het oorspronkelijke, opschrift '*Hic jacet Ruthgerus Minne, prebyter, curatus hujus ecclesiae, qui obiit 20 aprilis anno Domini 1461. Ora pro eo*' (Hier ligt Rutgeer Minne, priester, pastoor van deze kerk, die overleed op 26 april van het jaar des Heren 1461. Bid voor hem), verweerde.

In 1808 ging 40 hectare bos op de Eikelenberg over naar de gemeente Everberg, naar aanleiding van een opmerkelijke gebiedsruil tussen de gemeenten Everberg en Kortenberg¹². Verder is ook bekend dat ondernemer Jacques Verheyden uit Sint-Joost-ten-Node in 1836 een concessie aanvraag voor het ontginnen van ijzererts in de gemeenten Leefdaal, Everberg, Meerbeek en Kortenberg.¹³ Hij beschikte toen over een patent om grondstoffen te ontginnen die vervolgens in een hoogoven in Leefdaal verwerkt zouden worden. Mogelijk heeft dit geleid tot enige kleinschalige ontginning van ijzerzandsteen op de Eikelenberg. In ieder geval is er ook aan de oostelijke zijde van de Eikelenberg, ter hoogte van de Warande bij Kasteel de Merode, een ijzerzandsteengroeve in gebruik geweest.¹⁴ Kort daarop wordt op de noordelijke flank van de Eikelenberg de Villa 'La Chênaie' opgetrokken.

1.2.2. Periode na midden 19de eeuw

De Villa 'La Chênaie' werd volgens de kadastrale staat gebouwd in 1843 in opdracht van Henri Joseph Verheyden (+1857), mogelijk verwant aan Jacques Verheyden. De villa werd geconcipeerd naar ontwerp van de bekende architect Jean-Pierre Cluysenaar (1811-

¹⁰ VAN DRIESSCHE T., 2015: 'van goeden koerliken Rotcelaerstene wel ende reynlic ghehouden', winning en toepassing van Diestiaanijzerzandsteen in het Hageland van de middeleeuwen tot de 20ste eeuw, *Relicta* 13, 7-124.

¹¹ VANNOPPEN H., 2014: o.c., 20. De gedenksteen vermeldde: '*Quae hic nuper inique ausu destruxerat sacrilega manus*' (Wat een heiligschennende hand met vermetele durf verwoestte) en '*Goriosae Deiparae honori ac civiubus solatia construxit Deo devota pietas*' (werd met vrome godsvrucht herbouwd ter ere van de Heilige Moeder Gods en tot troost der inwoners) en '*Sunt lacrima rerum*' (Er zijn tranen voor onze rampen). Het originele beeld is bewaard in de Onze-Lieve-Vrouwkerk van Kortenberg.

¹² DE VOGHEL J.F., S.D.: Monographie de la paroisse d'Everberg, 15 en OCKELEY J., 2011: Kantonmunicipaliteiten, fusies en oprichting van gemeenten in de Franse en Hollandse tijd in Brabant, *Eigen Schoon en De Brabander*, 22.

¹³ VANNOPPEN H., 2003: Midden-Brabant, het land van de witte steen... maar met concurrenten, *Gidsenbond Midden-Brabant* 18-4, 3-18 en Wauters A., 1855: Histoire des environs de Bruxelles, deel 3, Brussel.

¹⁴ SCHOUTEDEN-WERY J., 1909: Excursions scientifiques dans le Brabant (géographie, géologie, botanique et zoologie) organisées par l'Extension de l'Université libre de Bruxelles et dirigées par M. le professeur Jean Massart. Relations faites par Joséphine Schouteden-Wery, Régente aux Cours supérieurs (A) et à l'École Normale de la Ville de Bruxelles. 5° Excursion à Moorsel-Everberg-Cortenberg (Suite), *Revue de l'Université de Bruxelles* 14 (1908-1909), 325-366.

1880).¹⁵ Als telg uit een Hollandse familie en geboren in Kampen nabij Zwolle studeerde Cluysenaar vanaf 1826 aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten van Brussel. Via zijn leermeester Smochtins werd Cluysenaar voorgesteld aan toenmalig hofarchitect Tilman-François Suys (1783-1861), die hem aannam op zijn bureau en Cluysenaar onder andere betrok bij de voltooiingswerken van het Koninklijk Paleis te Brussel.¹⁶ Hoogstwaarschijnlijk dateert Cluysenaars interesse in Italiaanse renaissancemodellen van zijn leerperiode bij hofarchitect Suys, bij wie men dezelfde tendensen kan opmerken.¹⁷ Vanaf 1836 ging Cluysenaar zelfstandig aan het werk en realiseerde hij onder andere een neoclassicistisch landhuis te Ukkel. Zijn echte doorbraak als één van de meest toonaangevende, Belgische architecten van zijn tijd kwam er dankzij zijn ontwerp voor de Sint-Hubertusgalerijen (1846-1847) in Brussel.¹⁸ Nadien bevestigde hij zijn faam aan de hand van andere monumentale projecten zoals zijn ontwerp voor de ondertussen afgebroken benedenwijk van de Koningstraat (1847-1857), het onuitgevoerde Paleis voor Schone Kunsten (1842) en het muziekconservatorium (1872-1876), allen te Brussel, en diverse stationsgebouwen over het hele land.¹⁹

Naast deze monumentale projecten voor publieke architectuur, werkte Cluysenaar ook aan een indrukwekkend aantal huizen, herenhuizen, en zelfs kerken.²⁰ Gedurende zijn carrière maakte hij bovendien een opmerkelijke stijlontwikkeling door. Terwijl hij zijn vroege werk eind jaren 1830-begin jaren 1840 nog grotendeels baseerde op de 16de-eeuwse, renaissancestijl, adopteerde hij later ook elementen uit de 15de-eeuwse renaissance en de Franse renaissance. Hierdoor herinnert zijn werk uit de jaren 1850 nog maar weinig aan de klassieke eenvoud van zijn eerste creaties.²¹ Cluysenaars aanpak kan gekarakteriseerd worden als eclectisch. Zo waagde hij zich aan een diverse resem stijlen doorheen zijn carrière, zoals de Napoleon III-stijl in de binneninrichting van het conservatorium, de Tudorstijl in het Blindengesticht van 1858 aan de Zuidlaan in Brussel en een neo-Romaans ontwerp voor de kerk van Rochefort (1870-1874). Cluysenaar rondde zijn carrière als architect af in 1876, maar bleef een actieve bijdrage leveren aan de 19de-eeuwse Belgische architectuur dankzij zijn rol als vicevoorzitter van de Koninklijke Commissie voor Monumenten vanaf 1862.²²

De Villa 'La Chênaie' kan gekaderd worden binnen Cluysenaars italianiserende stijlperiode. In zijn boek *Maisons de campagnes, châteaux, fermes, maisons de jardinier, garde-chasse*

¹⁵ Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Legger Kortenberg (Everberg), afdeling IV (Kortenberg), artikel 1093; Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Mutatieschetsen Kortenberg (Everberg), afdeling IV (Kortenberg), 1844/8 en 9; VANDENDAELE R., GOSSE A, GEERINCK A. en DE SMEDT-MASSANT E., 1980: 'Cluysenaar Jean-Pierre', *Poelaert en zijn tijd*, Brussel, 153.

¹⁶ VANDENDAELE R., GOSSE A, GEERINCK A. en DE SMEDT-MASSANT E., 1980: 'Cluysenaar Jean-Pierre', *Poelaert en zijn tijd*, Brussel, 154 en N.N., 1843: *Cluysenaar, J.P. : architecte, données bibliographiques*, Brussel.

¹⁷ WINTERS J., 1981: Maatschappij en maatschappijbeeld: Jean-Pierre Cluysenaar, *Openbaar Kunstbezit Vlaanderen*, 19, 126-127.

¹⁸ VANDENBREEDEN J., BASTIN C., DIERKENS-AUBRY F. en EVRARD J., 1994: 'Neoclassicisme', *De 19de eeuw in België, Architectuur en Interieurs*, Tielt, 51-52.

¹⁹ VANDENDAELE R., GOSSE A, GEERINCK A. en DE SMEDT-MASSANT E., 1980: o.c., 155; CLUYSENAAR J.-P., 1855: *Chemin de fer de Dendre-et-Waes (d'Ath à Lokeren) et de Bruxelles vers Gand par Alost : bâtiments des stations et maisons de garde*, Brussel.

²⁰ VANDENDAELE R., GOSSE A, GEERINCK A. en DE SMEDT-MASSANT E., 1980: o.c., 128.

²¹ CLUYSENAAR J.-P., 1859: *Maison de campagne, châteaux, fermes, maisons de jardinier, garde-chasse et d'ouvriers etc., Exécutés en Belgique par Jean-Pierre Cluysenaar, architecte*, Brussel, plaat 6 en 7.

²² VANDENDAELE R., GOSSE A, GEERINCK A. en DE SMEDT-MASSANT E. 1980: o.c., 154; DE SÉJOURNET D., 2012: Jean-Pierre Cluysenaar, Précurseur de l'éclecticisme en Belgique, *Les Nouvelles du Patrimoine, l'Éclectisme 1840-1914*, 136, 19-20.

et d'ouvriers, etc. exécutés en Belgique par Jean-Pierre Cluysenaar presenteerde de architect een reeks eenvoudige villa's met rechthoekig grondplan. De Villa 'La Chênaie' werd daarin als één van de te volgen modellen afgebeeld.²³ De praktische planorganisatie en sobere aankleding zijn typerend voor het oeuvre van Cluysenaar in die tijd. Typisch zijn het opeenplaatsen van Dorische, Ionische en Korintische bouwworden en het gebruik van buitengevelmotieven voor de decoratie van het interieur. Cluysenaar liet zich hierbij inspireren door het oeuvre van 16de-eeuwse Italiaanse renaissance architecten zoals Baldassare Peruzzi (1481-1536), Andrea di Pietro, beter gekend als Palladio (1508-1580), en Giacomo Barozzi da Vignola (1507-1578).²⁴ Hij bood als het ware een modern alternatief voor de klassieke villa's, die op dat moment vooral onder archeologische impuls in de mode waren.²⁵

In zijn ontwerpen benutte Cluysenaar ook de natuurlijke lichtinval, evenals de gerichte inplanting van de villa op een heuvel om aan de specifieke wens '*On veut voir et être vu*' te voldoen. Hoewel de villa doorheen de tijd licht werd aangepast, met enkele decoratieve elementen die in een bouwfase in de jaren 1930 werden toegevoegd, zijn de originele inplanting en intenties van Cluysenaar nog steeds herkenbaar aanwezig. De Villa 'La Chênaie' is bijgevolg representatief voor deze tendens in het oeuvre van Cluysenaar en kan nog het best vergeleken worden met de Villa Servais in Halle, beschermd als monument sinds 1987.²⁶ Deze villa dateert van 1847 en is niet alleen qua stijl en planindeling zeer gelijkend, ook de afwerking en de verhoogde inplanting op een heuvelflank zijn bij beide villa's terug te vinden. Mogelijk diende de Villa 'La Chênaie' als voorbeeld voor een hele reeks villa's in italianiserende stijl. Cluysenaar bouwde dergelijke villa's vooral in opdracht van de opkomende, kapitaalkrachtige burgerij.²⁷

Dit was ook het geval voor de Villa 'La Chênaie', die werd gebouwd als buitenverblijf of '*maison de campagne*' en in 1844 in gebruik werd genomen.²⁸ Het lijkt niet toevallig dat opdrachtgever Henri Verheyden, naast landeigenaar en importeur van grote Franse wijnen ook verzamelaar was van Italiaanse schilderijen.²⁹ Via het huwelijk van zijn vroeg overleden dochter ging de villa over naar de familie Lemonnier, nauw verwant aan de bekende Brusselse schrijver Camille Lemonnier (1844-1913). Deze familie engageerde zich vanaf het derde kwart van de 19de eeuw in het Kortenbergse verenigingsleven.³⁰ Omstreeks 1865 moeten de erfgenamen van Henri Joseph Verheyden nabij de hoofdtoegang een portierswoning met bijgebouwen, broeikas of serre en ommuurde moestuin hebben laten optrekken.³¹ Niettemin verkoos erfgenaam Victor Gustave

²³ CLUYSENAAR J.-P., 1859: o.c., plaat 6 en 7.

²⁴ WINTERS J., 1981: o.c., 123-142.

²⁵ VANDENBREEDEN J., BASTIN C., DIERKENS-AUBRY F. en EVRARD J., 1994: o.c., 51.

²⁶ FOUBERT A., S.D.: *Villa Servais* [online], <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/39587> (geraadpleegd op 5 februari 2018).

²⁷ WINTERS J., 1981: o.c. 124.

²⁸ Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Mutatieschetsen Kortenberg (Everberg), afdeling IV (Kortenberg), 1844/8 en 9; VANNOPPEN H., 2014: o.c., 9.

²⁹ ROY P., 2013: *Camille Lemonnier, maréchal des lettres, biographie*, Samsa – Académie royale de langue et de littérature françaises, 372 en DE PALACIO J., S.D.: *Lemonnier suivi pas à pas* [online], http://www.samsa.be/PAPIER/sam_ph_30125/sam_ph_30125_livre.pdf (geraadpleegd op 26 april 2018).

³⁰ VANNOPPEN H., 1989: *Kortenberg in de Belle Epoque, Kortenberg, Erps-Kwerps, Everberg, Meerbeek*, Brussel, 30-31; VANNOPPEN H., 1991: *Honderd Kortenbergse gebouwen: op stap door tien eeuwen verleden*, Winksele; VANNOPPEN H., 2003: *Archiefbeelden Kortenberg*, Brussel, 76

³¹ Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Mutatieschetsen Kortenberg (Everberg), afdeling IV (Kortenberg), 1865/11

Lemonnier in 1879 het domein te verkopen aan Augustin Joseph Leclercq (1811-1911).³² Naar verluidt werd het terrein op dat moment gedraineerd na aanhoudende vochtproblemen. De familie Leclercq had haar hoofdverblijfplaats in Brussel, maar was oorspronkelijk afkomstig uit Feluy-Arquennes in Henegouwen, waar zij een industriële steenhouwerij uitbaatte. Twee marmeren schouwen in het centrale salon van Villa 'La Chênaie' zouden hier nog aan herinneren.³³ Omstreeks 1881 laat de familie Leclercq twee bijkomende broeikassen of serres optrekken in de ommuurde moestuin.³⁴

Augustin Leclercq liet de villa naar verluidt over aan zijn zoon Jules Joseph Leclercq (1848-1928). Het tijdstip waarop dit gebeurde is voorlopig onduidelijk. Jules Leclercq was raadsheer en lid van de Koninklijke Academie van België en verder ook gekend als ondernemer van diverse internationale expedities en auteur van talrijke buitenlandse reisverhalen.³⁵ Hij was in 1871 stichtend lid van de Koninklijke Belgische Aardrijkskundige Vereniging en onderhield onder meer contacten met de beroemde Brits-Amerikaanse journalist en ontdekkingsreiziger Henry Morton Stanley (1841-1904).

Jules Leclercq en zijn echtgenote richtten de Villa 'La Chênaie' vanaf hun pensionering in als hun hoofdverblijfplaats. Op dat moment werd de villa dus niet langer als een buitenverblijf beschouwd. Na Jules Leclercq ging het eigendom over naar dochter Suzanne Marie Leclercq (?-1968). Zij huwde met Albert Alois Hocedez (?-1957), ingenieur en voorzitter van de Mijnraad, waardoor de villa in handen van deze Gentse familie kwam. De familie Hocedez gebruikte de villa als zomerverblijf.³⁶ Naar verluidt werd in 1914 een nieuwe toegangspoort geïnstalleerd, overgebracht vanuit het nabijgelegen kasteel Houtart, gelegen tussen de Stationsstraat en de Blockmanstraat, dat kort voordien door brand werd vernield.³⁷ De afbraak van de twee broeikassen of serres in de moestuin wordt geregistreerd in 1931.³⁸ Albert Hocedez liet het domein over aan zijn dochter Geneviève Hocedez (1922-2014), die huwde met René Laneau (1905-1972). De nieuwe bewoners Laneau hadden de Villa 'La Chênaie' als hoofdverblijfplaats van 1948 tot 1961.³⁹ De villa bleef sindsdien in het bezit van de familie Laneau. Het domein werd op verschillende momenten uitgebreid.

De naam 'La Chênaie' verwees waarschijnlijk naar de eikenbomen die deel uitmaakten van de beboste getuigenheuvel, die tegenwoordig eerder door beuken wordt gedomineerd. Vermoedelijk werd een eerste parkaanleg kort na de voltooiing van de villa doorgevoerd. In ieder geval vroeg eigenaar en rentenier Antoine Lemonnier in 1858 de afschaffing van de openbare kerkwegen die naar de inmiddels afgebroken bergkerk leidden. Een nieuwe voetweg vanaf de Vogelenzangstraat zou aan de westelijke zijde van het domein omgeleid

³² Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Legger Kortenbergh (Everberg), afdeling IV (Kortenbergh), artikel 1093.

³³ VANNOPPEN H., 2014: o.c., 14; VANNOPPEN H., S.D.: Monumenten van Kortenbergh, deel 4 De abdij en de Eikelenbergh, s.l., 13.

³⁴ Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Mutatieschetsen Kortenbergh (Everberg), afdeling IV (Kortenbergh), 1881/10

³⁵ CAMBIER R., 1948: *Biographie Coloniale Belge*, [online], http://www.kaowarsom.be/documents/bbom/Tome_I/Leclercq.Jules_Joseph.pdf Belgisch Koninklijk Koloniaal Archief, deel 1, 593-595 (geraadpleegd 24 april 2018) en KADOC, archief Gerard Cooreman 1852-1926, manuscript huwelijkstoespraak door G. Cooreman, 1 stuk, 444.

³⁶ VANNOPPEN H., 2014: o.c., 17.

³⁷ Het kasteel Houtart werd in 1865 te Kortenbergh gebouwd ter hoogte van de huidige Stationstraat en de Blockmansstraat. (N.N., *Kortenbergh: Villa's en kastelen* [online], <http://www.tone.be/Kortenbergh-Villa.html> (geraadpleegd 5 januari 2018)).

³⁸ Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Mutatieschetsen Kortenbergh (Everberg), afdeling IV (Kortenbergh), 1931/23

³⁹ VANNOPPEN H., 2014: o.c., 24.

Beschermingsdossier: Domein Eikelenhof en Villa 'La Chênaie', cultuurhistorisch landschap en monument

worden ten voordele van meer privacy.⁴⁰ Tegelijk zou men vanuit Kortenberg wel het oude kerkhof, dat nog steeds gebruikt werd, kunnen blijven bereiken.

Bij de verkoop van de Villa 'La Chênaie' in 1879 werd aanvankelijk enkel het noordelijke parkgedeelte mee verkocht. De hoger beboste heuveltop kon Jules Leclercq pas terug als geheel verwerven in 1913. In het daaropvolgende jaar kocht Jules Leclercq van de Kortenbergse kerkfabriek ook het oude kerkhof. Bij deze uitbreidingscampagne werd opnieuw gestreefd naar het afschaffen of omleggen van vroegere voetwegen.⁴¹ In de plaats kwam een nieuwe omlopende voetweg (nummer 10) op de westelijke zijde van het domein. Omdat de kapel Onze-Lieve-Vrouw van Halle daardoor niet meer bereikbaar was, liet Jules Leclercq een nieuwe kapel oprichten, bereikbaar vanuit de Vogelenzangstraat. Deze kapel verviel en werd in 1954 vervangen door de kapel Onze-Lieve-Vrouw Onbevleete Ontvangenis of bijgenaamd 'Kapel op den Berg', naar ontwerp van architect Albert Neys en uitgevoerd door de firma Aenspeck uit Kortenberg en laatst gerestaureerd in 1978.

Het park rond de Villa 'La Chênaie' met tuinornamenten en standbeelden vertoont kenmerken van een aanleg uit het laatste kwart van de 19de eeuw en het eerste kwart van de 20ste eeuw. De parkvijver en een deel van het padenpatroon moet evenwel ouder zijn en dateert uit het midden van de 19de eeuw, waarbij vanaf het landhuis over een glooiend grasland onderaan de helling op de vallei kon worden uitgezien. Het panoramaperk bovenaan de helling lijkt in een latere heraanlegfase tot stand gekomen. Heel waarschijnlijk is de huidige aanleg van het park terug te voeren tot de periode onder het eigendom van Jules Leclercq en diens uitbreidingscampagne na het verwerven van het gehele domein Eikelenhof omstreeks 1913. In deze periode werd de villa meer permanent bewoond. Door de talrijke buitenlandse expedities van Jules Leclercq, in essentie tussen 1875 en 1913, en zijn sterke aardrijkskundige interesses, is het aannemelijk dat de collectie bijzondere naaldbomen, waaronder de ceder, de Japanse cipres en de mammoetboom, door de familie Leclercq is aangeplant.

Het domein werd in het begin van de jaren 1970 een tijdlang bedreigd door de aanleg van een ringweg rond Kortenberg. Deze aanlegplannen werden evenwel afgevoerd en het gebied werd nadien, via een beheerscontract met de vereniging Belgische Natuur- en Vogelreservaten vzw (thans Natuurpunt), als natuurreservaat beheerd. Een erkend statuut van natuurreservaat dateert van 1985, maar werd niet meer geactualiseerd.⁴²

Bovenop de vlakke topzone van de ijzerzandsteenheuvel werd nog een tennisterrein aangelegd. In de heuvelflank, wellicht ter hoogte van een groeverelict, werd ook een kaatsspel ingericht.⁴³ In 1981 werd door de familie Laneau een nieuwe villa gebouwd ter hoogte van de vroegere hondenhokken. Deze woning, ten zuiden aansluitend bij de moestuin, werd Villa 'Le Chenil' genaamd en is ontsloten via een toegang vanuit de Vogelenzangstraat.

⁴⁰ VANNOPPEN H., 2014: o.c., 14.

⁴¹ VANNOPPEN H., 2014: o.c., 24.

⁴² S.N., 1985: *Het natuurreservaat 'Eikelenhof', een ongerept stuk natuur te Kortenberg*, interview Marc De Coster, conservator Eikelenhof, *Het Laatste Nieuws*, 2 november 1985, OSTYN S., 1992: *Het Eikelenhof: een natuur-historisch reservaat, Curtenberg*, 150 en DAVID, T., FLEURBAEY, F., GULINCKX, R. en ROGIERS, N., 2000: *Bomen kijken. Bomenroutes in Erps-Kwerps, Everberg, Kortenberg en Meerbeek*, Kortenberg, 47.

⁴³ Mondelinge mededelingen Familie Laneau, 2017.

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

1.3.1. Bouwkundig erfgoed

1.3.1.1. Villa 'La Chênaie'

- Exterieur

Het U-vormig grondplan van de villa in neo-Italiaanse renaissancestijl bestaat uit een centraal hoofdgebouw met twee zijgebouwen waar oorspronkelijk de paardenstallen en het koetshuis waren in onder gebracht. De zijgebouwen zijn symmetrisch opgesteld aan beide zijden van de achtergevel van het hoofdgebouw.

Het onderkelderde hoofdgebouw omvat een volume van drie bouwlagen en drie traveeën (vijf aan de voorgevel) met aan de voor- en achterzijde een benadrukt middenrisaliet. De lijstgevels eindigen in een overkragende kroonlijst met ronde steigergaten onder een schilddak met zinken dakbedekking. Ter hoogte van de middenrisalieten worden de voor- en achtergevels verlengd in een rechthoekige dakuitbouw, eveneens onder zinken dakbedekking. De gevels van het hoofdgebouw en de zijgebouwen zijn met een rozige mortel bezet. Op oude postkaarten is te zien dat er oorspronkelijk een witte bezetting van de gevel was voorzien.⁴⁴ Het hoofdgebouw is het meest monumentaal opgevat en rust op een zandkleurig gekalkte plint met horizontale schijnvoegen. Het compacte rechthoekige volume is afgelijnd door vooruitspringende hoekkettingen in zandkleurig gekalkte steen en wordt horizontaal geritmeerd door doorlopende lekdrempels in blauwe hardsteen. De gevels zijn opengewerkt met rechthoekige ramen met geprofileerde omlijstingen van blauwe hardsteen, aan de bovenzijde met oren en onder de dorpels verlengd in terra cotta-kleurige consoles. Het middenrisaliet van de voorgevel is op de eerste en tweede bouwlaag voorzien van telkens drie rondboogvormige gevelopeningen, eveneens in een geprofileerd omlijsting van blauwe hardsteen. Aan de achtergevel telt het middenrisaliet slechts één gevelopening per bouwlaag, meer bepaald een rondbogige deur op het gelijkvloers en een rechthoekige venster op de eerste verdieping, in gelijkaardige omlijstingen zoals reeds beschreven. De dakuitbouw heeft aan de voor- en achtergevel respectievelijk drie en één vierkante vensteropeningen in een gelijkaardige omlijsting van blauwe hardsteen.

De sterke symmetrie van het pand wordt versterkt door de zandkleurige polychromie van het middenrisaliet, natuurstenen pilasters tussen de rondboogvensters en een opvallende belvédère. Het uitspringende balkon met daaronder een decoratieve lantaarn wordt ondersteund door vier Dorische zuilen en bekroond met een stenen balustrade. Het zou om een latere uitbreiding gaan, die de hellende inrit naar de ingang via het centrale risaliet overkapt. Onder dit hellend vlak is de toegang tot de kelder verdieping voorzien. De schuin aflopende stenen balustrade langs de hellende vlakken is vlak afgewerkt en eindigt aan beide zijden in een decoratieve stenen sfinx, die mogelijk zo door Cluysenaar werden voorzien in zijn originele ontwerp.

Het middenrisaliet aan de achtergevel heeft hetzelfde kleurverschil maar is eenvoudiger uitgewerkt aan de hand van een centrale vleugel deur met rondboogvormig bovenlicht omgeven door een balkon ondersteund door twee Dorische zuilen. Het balkon van blauwe hardsteen is voorzien van smeedijzeren hekwerk met florale motieven. De centrale dubbele deur eronder heeft een rond bovenlicht met decoratief roedewerk. Ook de vensters die in de twee paneel deuren zijn ingebracht hebben een decoratief, geometrisch patroon aan de hand van het roedenwerk.

Links van de achterdeur kan via een trap de kelder dieping wordt bereikt. Het trapgat wordt afgeboord door een eenvoudig (recent?) ijzeren hekwerk. In de rechterzijgevel is eveneens

⁴⁴ CLUYSENAAR J.-P., 1859: o.c., plaat 6 en 7.

een toegang tot het gebouw ingebracht, waarbij een klein trapje de kelderverdieping tot halverwege de plint wordt overbrugd.

Alle schrijnwerk, met uitzondering van de drie centrale ramen en de achterdeur in het centrale risaliet van het hoofdgebouw werd vervangen door ramen en deuren met witte PVC roeden en stijlen en vensters in dubbelglas met een achtdelige ritmering. Dit vernieuwde schrijnwerk wordt als storend ervaren en staat in fel contrast met het nog aanwezige, originele schrijnwerk in hout. De drie centrale, rondbogige vensters op de eerste verdieping met daartussen een natuurstenen pilasters met Ionische bekroning in terracotta geven uit op het balkon.

De zijgebouwen waren de oorspronkelijke paardenstal en het koetshuis van de villa en waren tegenover het binnenplein en de achtergevel van het hoofdgebouw waarschijnlijk elkaars spiegelbeeld.

Het oostelijke zijgebouw heeft op het binnenplein vijf traveeën en één bouwlaag waar momenteel een tweede verdieping is ingebracht. Naar analogie met het hoofdgebouw zijn de gevels bekleed met een rozige mortel met uitzondering van de arcadestructuur in de zijgevel die net als het middenrisaliet van het hoofdgebouw zandkleurig is gecementeerd. Er is eveneens een zandkleurig gekalkte plint in de twee uiterste traveeën met horizontale schijnvoegen en bekroond met een doorlopende lekdrempel in blauwe hardsteen, en die herhaald wordt in de bekroning van de pilasters onder de arcadestructuur. Centraal in de zijgevel bevinden zich drie rondboogvensters die worden doorkruist door een horizontale onderbreking, die is ingebracht om de tweede verdieping in het pand in te brengen. De uiterst linkse boog heeft in het onderste deel geen venster, maar een opklapbare garagepoort. Links en rechts van de rondbogige vensters in de uiterste traveeën bevindt zich steeds een deur met daarboven een rechthoekig venster. In de voorgevel is een rondbogig raam, naar analogie met de rondbogige ramen in het middenrisaliet van het hoofdgebouw. Het schrijnwerk in dit zijgebouw is witgeschilderd hout met roeden en stijlen. In de achtergevel is momenteel een toegang tot dit gebouw voorzien, door middel van twee rechthoekige ramen die toegang geven tot de eerste verdieping en uitkomen op een terras ter hoogte van de helling. Het terras loopt door over de lengte van de zijgevel.

Het westelijke zijgebouw heeft een zeer gelijkaardige arcadestructuur in de zijgevel uitkijkend op de binnenkoer, waarin opnieuw een tussenverdieping is ingebracht. Twee van de drie vensters in het middenrisaliet zijn doorgetrokken tot op de grond, met een houten tussenschot tussen de onderste vensters en het halfronde bovenlicht. Het derde raam heeft houten schrijnwerk, terwijl in de andere ramen en deuren is gekozen voor witte PVC roeden en stijlen en vensters met dubbele beglazing. Opnieuw zijn er een doorlopende lekdrempel van blauwe hardsteen, vensterbanken en bekroning halverwege de pilasters aanwezig. Aan beide zijden van de arcades bevinden zich een rechthoekige deuropening met daarboven een kleinere vierkante raamopening. In de eerste travee is de deuropening omgevormd tot raam.

Naar analogie met het hoofdgebouw zijn de gevels bekleed met een rozige mortel met uitzondering van de arcadestructuur in de zijgevel die net als het middenrisaliet van het hoofdgebouw zandkleurig is gecementeerd. Er is eveneens een zandkleurig gekalkte plint in de twee uiterste traveeën met horizontale schijnvoegen en bekroond met een doorlopende lekdrempel in blauwe hardsteen. In de voorgevel is een rondbogig raam, naar analogie met de rondbogige ramen in het middenrisaliet van het hoofdgebouw.

In de achtergevel is momenteel een toegang tot dit gebouw voorzien, door middel van twee rechthoekige ramen die toegang geven tot de eerste verdieping en uitkomen op een terras ter hoogte van de helling. Het terras loopt door over de lengte van de andere zijgevel en wordt aan de lange zijden omzoomd door een eenvoudige ijzeren leuning. Tussen de twee rechthoekige ramen is een afdak in kunststof voorzien, dat het terras deels overdekt.

Beide zijgebouwen zijn bekroond met een sobere, lichtblauw geschilderde kroonlijst, onder plat dak met enkele lichtkoepels en twee schoorstenen. Dit is niet volgens origineel ontwerp dat een tentdak voorzag. De zijgebouwen waren oorspronkelijk ingericht als koetshuis en paardenstallen. In de hedendaagse inrichting van deze gebouwen is hier geen spoor meer van terug te vinden, behoudens enkele voerder- en drinkbakken in het westelijke zijgebouw. In beide gebouwen werd een verdieping ingebracht en werd voor een moderne inrichting gekozen conform hedendaags wooncomfort.

- Interieur

Het grondplan van het hoofdgebouw is symmetrisch opgebouwd en bestaat uit een vestibule, toegankelijk vanop het binnenplein. Achter de vestibule ligt het grootste, centrale salon. Aan de oostelijke zijde van het centrale salon ligt een kleiner salon aan de voorgevel met daarachter een 'antichambre'. Ten westen van de vestibule, ter hoogte van de antichambre zijn de trappen naar de eerste verdieping en de kelderverdieping. In het ontwerp van Cluysenaar werd een kleine verbindingsgang tussen deze trapruimte en de voorliggende eetkamer voorzien. In de huidige indeling van het pand is tussen twee ruimtes een moderne keuken gesitueerd. De eetkamer ligt ten westen van het salon aan de voorgevel, voor deze keuken.

De vestibule is centraal gelegen in het pand en toegankelijk via de vleugel deur die uitgaat op de binnenkoer. Er is een wit geaderde roodbruin marmeren tegelvloer met plinten aanwezig, met wit-zwarte afboording. De deur die naar het grote salon leidt, wordt geflankeerd door twee witte, Dorische zuilen met daarachter pilasters ingebracht. Deze ondersteunen een kroonlijst die rondbogen boven de drie deuren ondersteunen. In deze rondbogen zijn blinde oculi met eenvoudige omlijsting en onderaan een console aanwezig. In elk médaillon is momenteel een buste opgesteld. Het plafond van de vestibule bestaat uit een kruisgewelf waarin een lichtarmatuur is opgehangen. De muren zijn rood geverfd. De vestibule geeft toegang tot het centrale salon, de trapruimte en het kleinere salon. De beglaasde houten vleugeldeuren zijn gevat in een sobere geprofileerde omlijsting.

Via de vestibule is de toegang tot het centrale salon. Het salon heeft een decoratieve parketvloer met een geometrisch meanderpatroon in licht- en donkerbruine houttinten, die de kamer afboordt. Daarbinnen is een patroon van dubbel omrande vierkanten ingebracht met op elke hoek een kleiner vierkant. In het midden van elk groter vierkant is een symmetrische, achtpuntige ster met donkere en lichtere zijden ingebracht.

De muren in het salon zijn rondom bekleed met een grijsgroene marmerkleurige lambrisering. Ook hier is een geometrisch en polychroom patroon. Een grijze plint met een schuin oplopende rand onderaan en een boordsteen bovenaan de lambrisering begrenzen het groene marmer waarin een beige meanderpatroon is ingebracht. In het verlengde van elke pilaster is in het uitspringende vlak een rood marmer met wit en grijze ader in een kruisvorm in een beige marmer aanwezig. Boven de lambrisering zijn de muren momenteel van een rode kleur voorzien. Vermoedelijk gaat het niet om de originele kleurenstelling. Er zijn twee tegenoverstaande imitatie schouwmantels in dit salon, die waarschijnlijk later werden toegevoegd. Twee witmarmeren chimaera-achtige wezens met leeuwenkop, vleugels en een viertenige, geklauwde poot ondersteunen een eenvoudig, bruin marmeren, wit geaderd tablet met daarboven steeds een spiegel.

In elke hoek van het salon bevindt zich tussen plafond en lambrisering steeds een beschilderd paneel omgeven door een vergulde rand. Deze panelen zijn gedateerd '1883' en dragen de signatuur 'Cesare Dell'Acqua'.⁴⁵ Er worden zes verschillende, historiserende taferelen in een laat 19de-eeuwse, romantiserende stijl verbeeld. Mogelijk gaat het om

⁴⁵ Deze Oostenrijk-Hongaarse schilder vestigde zich in 1848 in Brussel en werd er leerling bij historieschilder Louis Gallait. Dell'Acqua exposeerde op verschillende nationale en internationale salons en Wereldtentoonstellingen.

taferelen uit het leven van een historische figuur uit de Belgische geschiedenis. Dell'Acqua stond onder andere bekend omwille van zijn verbeelding van aartshertog Maximiliaan van Oostenrijk en diens vrouw Charlotte.

Langs elk paneel, langs elke muur en tussen elke raam zijn op verschillende plaatsen boven de lambrisering gedecoreerde pilasters terug te vinden. Deze pilasters hebben een wit-beige kleur met daarin rechthoeken met vergulde omranding en daarbinnen geschilderde florale motieven bestaande uit een opeenstapeling van acanthusbladeren, kelken, bloemen, rozen en rolwerk in pastelkleuren. Centraal op de pilaster tussen de twee rechthoekige vlakken is steeds een kleiner vierkant te zien met daarin een portretmedaillon omgeven door rolwerk. Terwijl de decoratieve, florale motieven in de rechthoekige vlakken tussen de pilasters onderling grote gelijkenissen vertonen, variëren de geportretteerden in de vierkanten per pilaster. Elke pilaster wordt bekroond met een Korinthische zuilbekroning met deels vergulde acanthusbladeren en voluten. Boven deze bekroning bevindt zich een decoratieve lijst die doorloopt over de wanden. Per bekroning is opnieuw een vierkant met portretmedaillon aangebracht. Daartussen bevindt zich telkens een geschilderde lijst met florale motieven en daartussen een geschilderd tafereel van putti tegen een blauwe-grijze wolkenhemel.

De ruimte wordt bekroond met een rijkelijk uitgewerkte kroonlijst met een vergulde rand, daarboven een bronskleurige tandlijst, en daarna een vergulde eierlijst. Boven de eierlijst bevinden zich blokvormige consoles met vergulde acanthusbladeren en ertussen steeds een cassette met een bloem met bronskleurig hart in een donkerblauw vierkant. Een eierlijst met fijnere uitwerking begrenst de kroonlijst, die uitgaat in een beschilderde band met rolwerk, kleurige bloemenguirlandes en portretmedaillons. Een volgende decoratieve, vergulde lijst begrenst een soberdere blauwe band met daarin een regelmatig patroon van vergulde rosetten. Een laatste boord is verguld met florale bekroning in het midden van elke zijde. Het plafond is versierd met gelijkaardige bloemen- en schelpmotieven, rolwerk en portretmedaillons, voornamelijk uitgewerkt in pastelkleuren met vergulde en kleurige accenten. Deze organische vormen ondersteunen de twee geometrische, vergulde patronen in het plafond, namelijk een rechthoekig patroon met uitgesneden hoeken en een vergulde cirkel rond het ophangpunt van de kroonluchter in het midden van het plafond. Aan weerszijden van de centrale rozet zijn drie putti of cherubijnen op wolken weergegeven. Het centrale rozet is uitgewerkt met vergulde decoratieve elementen in cirkelvormig patroon aangebracht. Het gaat onder andere om uitwaaiende acanthusbladeren, een golfmotief, en florale motieven met palmbaladen, krullen, kleine slangetjes, en bloemen. ertussen zijn kleurige bloemenguirlandes opgehangen. Er is een decoratieve kroonluchter aanwezig, evenals een toortsvormig verlichtingselement per pilaster.

De houten binnendeuren geven toegang tot de ruimtes aan weerszijden van het salon. De rechter deur is beglaasd, met een kleurig floraal tafereeltje in het onderste houten paneel. De linkerdeur is wel een volledige paneeldeur met een groter decoratief tafereel met rolwerk, florale motieven en een bloementafereel.

Naast het centrale salon bevinden zich rechts twee ruimtes met houten vloeren, vernieuwd schrijnwerk en plafonds met recent geschilderd decoratief stucwerk. In de kamer vooraan is tegenover de binnendeur een zwart marmeren vensterbank ondersteund door twee zware voetstukken gedecoreerd met een rolvoluut. Waarschijnlijk was hier oorspronkelijk een verwarmingselement voorzien. Er zijn nog sporen van een gasaansluiting te bespeuren.

De ruimte vooraan, links van het centrale salon is ingericht als 'Vlaamse kamer' met een rood-zwarte tegelvloer in een onregelmatig motief en donker gekleurde dwarsbalken in het plafond. Centraal is een houten schouwmantel met een decoratieve kroonlijst op Dorische zuilen en met schoorsteenmond met haardvoorzieningen, inclusief haardplaat. Boven de schouwmantel is de schouwboezem gedecoreerd met een naïef geschilderd tafereel,

vermoedelijk een voorstelling van een knielende Franciscus Van Assisi omgeven door dieren.

Achter deze ruimte en naast het centrale salon, ligt de keuken van het huis. Dit is een smalle ruimte met rode tegelvloer, wit betegelde wanden en een eenvoudig plafond. De keuken is voorzien van een aanrecht en de gebruikelijke, moderne keukeninrichting. Achter de keuken en links van de trap, is een buitendeur ingebracht. Er is eveneens toegang tot de kelder via een houten binnendeur. De trapruimte geeft uit op de vestibule en is dus in de linker hoek van het pand ingebracht. Er is een zwart-witte tegelvloer in diagonaal dambordpatroon. De trap heeft houten treden met een eenvoudige houten leuning en metalen trapspijlen.

De eerste verdieping wordt bereikt via een bordestrap. Op het bordes met recente tegelvloer en schrijnwerk is momenteel een toilet met lavabo te vinden. Het grondplan van de gelijkvloerse verdieping wordt herhaald op de eerste verdieping, met een centrale as, een oostelijke voor- en achterkamer en een kamer aan de voorgevel met daarachter de trap aan de westelijke kant van het pand. Boven de keuken is een inloopkast voorzien, in het verlengde hiervan ligt de centrale interne gang die toegang verleent tot de verschillende kamers. De ruimtes zijn eenvoudig ingericht met houten vloeren, al dan niet bedekt met vast tapijt, vernieuwd buitenschrijnwerk in PVC en houten binnendeuren. De zolderverdieping, te bereiken via dezelfde trap heeft eenvoudige houten vloer en houten dakgebinte en enkele dakramen. Er is nog een waterreservoir aanwezig.

De kelderverdieping ligt half verzonken onder het grondniveau en is bereikbaar via een kleine stenen trap, onder de grote centrale trap. De kelder is eveneens langs buiten bereikbaar via een deur met ingang tot de ruimte ter hoogte van het centrale salon. Er is een centrale vestibule voorzien, met daarachter twee kleinere ruimtes. Aan de oostelijke kant zijn nog twee grotere kamers. Aan de westelijke kant werd onder de eetkamer oorspronkelijk door Cluysenaar de keuken voorzien. Onder de huidige keuken was een 'garde manger' gepland, met daarachter de grote trap naar de gelijkvloers. De kelder is grotendeels uitgewerkt in baksteen met tongewelf en stenen wijnrekken. Momenteel zijn de moderne nutsvoorzieningen en leidingen in de kelder ondergebracht. Enkele ruimtes werden residentieel ingericht met moderne tegelvloeren en bekisting van plafond, muren en het keldergewelf.

1.3.1.2. Portierswoning

De portierswoning is een rechthoekig roodbakstenen gebouw van drie traveeën breed, één travee diep en anderhalve bouwlaag hoog, onder rood pannen zadeldak. De dakrand is afgewerkt met een beschilderde houten sierkroonlijst. Onder de kroonlijst is het baksteenwerk in sierverband opgebouwd. De middentravee van de voorgevel is licht vooruitspringend en wordt verlengd in een puntgevel met een kleine centrale oculus. De centrale deuropening met vleugeldeur onder rondboogvormig bovenlicht wordt geflankeerd door twee identieke rechthoekige vensteropeningen onder hardstenen linteel en rollaag en met hardstenen dorpels. Het houten schrijnwerk naar oud model is vernieuwd. De toegang is bereikbaar door een trap met drie treden van blauwe hardsteen. De zuidelijke zijpuntgevel, uitgevend op de moestuinruimte is voorzien van een rechthoekige gevelopening onder hardstenen linteel en rollaag met daarboven een rondboogvenster in de geveltop.

Naast dit gebouw bevindt zich een gelijkaardig symmetrisch ingeplant volume. Dit nagenoeg vierkant gebouw van anderhalve bouwlaag is minder diep maar heeft een gelijkaardige geveluitwerking in hetzelfde baksteenmetselwerk. De dakvorm, pannen bedaking en houten sierkroonlijst zijn eveneens identiek. De zijpuntgevel aan de zijde van de moestuin is eveneens identiek uitgewerkt met een rechthoekige gevelopening en bovenliggend rondboogvenster in de geveltop.

Beschermingsdossier: Domein Eikelenhof en Villa 'La Chênaie', cultuurhistorisch landschap en monument

De portierswoning en het bijgebouw konden niet bezocht worden. Enkel van de buitengevels konden foto's worden gemaakt. De portierswoning is aan de westzijde uitgebreid en voorzien van een moderne inrichting met hedendaags wooncomfort. Dit ging vermoedelijk gepaard met de sloop van een broeikas- of serrevolume.

1.3.1.3. Voormalige moestuin

De voormalige moestuin is een rechthoekige tuinruimte van 65 op 35 meter, omsloten door bakstenen muren. De tuinruimte is nog beperkt als moestuin en als siertuin in gebruik. Een deel wordt ook gebruikt als weide. Er bevinden zich ook enkele fruitbomen en bessenstruiken. De oostelijke muur, plaatselijk met balustrade bovenaan, is gedeeltelijk op volle hoogte van circa 2,5 meter bewaard en bezit een vernieuwde centrale toegang tussen bakstenen pijlers. De zuidelijke muur, eveneens plaatselijk met balustrade bovenaan en met een gedichte centrale toegang, is ook op volle hoogte bewaard. De westelijke muur is fragmentair bewaard. Het uitzicht van de noordelijke muur, mogelijk met restanten van broeikassen of serres, tussen de portierswoning en het bijgebouw, kon niet ingeschat worden.

De moestuinruimte kon slechts beperkt bezocht worden. Enkel van de buitenzijde konden foto's worden gemaakt.

1.3.1.4. Kapel Onze-Lieve-Vrouw van Halle

De kapel Onze-Lieve-Vrouw van Halle is opgetrokken in gecementeerde baksteen en verkeert in ruineuze toestand. De deur is geflankeerd met twee ronde stijlen die overlopen in een spitsboog. Het fronton is uitgewerkt met een mijtermotief. In de oostgevel (koorzijde) is een zandsteen ingemetseld. Deze volledig verweerde grafsteen droeg oorspronkelijk als opschrift: *'Hic jacet Ruthgerus Minne, prebyter, curatus hujus ecclesiae, qui obiit 20 aprilis anno Domini 1461. Ora pro eo'*.

1.3.1.5. Kapel Onze-Lieve-Vrouw Onbevleete Ontvangenis

De kapel Onze-Lieve-Vrouw Onbevleete Ontvangenis met frontgevel en steunberen, vooraltaar en zijgevels, uitlopend in muurtjes, is opgetrokken in breuksteen met diverse spitsboogvormige omlijstingen in blauwe hardsteen. De daklijst en het nokkruis zijn eveneens uitgevoerd in blauwe hardsteen. Het dak, oorspronkelijk met leien, is hersteld met plaatwerk. De binnenafwerking van de kapel is uitgevoerd in rode baksteen. Een sierlijk roodgeschilderd ijzeren traliewerk sluit de Maria-nis af. In het vooraltaar is de inscriptie '1954 Mariajaar' aangebracht in blauwe hardsteen.

1.3.2. Landschappelijk erfgoed

Het park rond de Villa 'La Chênaie' bezit een langgerekte parkvijver en enkele glooiende graslanden, deels opgevat als panoramapark. Het deels halfverharde en deels onverharde padenpatroon vertoont een vloeiende aanleg. De hellende weg vanaf de hoofdtoegang naar het landhuis, ter hoogte van de portierswoning deels aangevuld met origineel rechthoekig zandstenen kasseiwerk in halfsteensverband, heeft een uitgewerkte goot, eveneens in kassei. In de begraasde graslanden en in de parkbosgordels staan solitaire parkbomen met enkele opvallende naaldboomsoorten waaronder een Japanse cipres (*Cryptomeria japonica*) met stamomtrek 2,76 meter (2017), een omvangrijke blauwe Atlasceder (*Cedrus atlantica* 'Glaucua') met stamomtrek 7,05 meter (2017) en twee mammoetbomen (*Sequoiadendron giganteum*) met stamomtrekken van circa 4,10 en 4,27 meter (2017). Als opvallende solitaire loofboomsoorten zijn een bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') met stamomtrek 6,70 meter (2017), een Hongaarse zilverlinde (*Tilia tomentosa* 'Pendula') met stamomtrek 4,23 meter (2017) een zomereik (*Quercus robur*) met stamomtrek 2,95 meter (2017) en, bij de parktoegang, een wintereik (*Quercus petraea*) met stamomtrek 2,68 meter (2017) aangetroffen. Dicht bij de parkvijver bevindt zich een opmerkelijke

groep bladverliezende azalea's (*Azalea mollis* ssp). In het park zijn ook enkele jongere solitaire parkbomen bijgeplant, waaronder enkele hybriden tussen zomer- en wintereik (*Quercus x rosacea*) en een Amerikaanse tulpenboom (*Liriodendron tulipifera*).

Het park bezit twee brede toegangspoorten en een smal toegangspoortje en is deels omsloten door een gemengde afsluitingshaag met haagbeuk en meidoorn. De parkaanleg gaat over in een door beuken gedomineerd helling- en plateaubos, waarin ook de site van de vroegere bergkerk en omgevende kerkhofzone is gesitueerd alsook een verhoogde vroegere Calvariezone, thans gemarkeerd door een cirkel van uitgegroeide taxus. Mogelijk is er aan deze houtige beplanting een religieuze symboliek gekoppeld. Vanaf deze verhoogde plaats op de westelijke uitloper van ijzerzandsteenheuvel is er bovendien een vergezicht in zuidwestelijke richting dat reikt tot Brussel (torens Sint-Goedelekathedraal en koepel Justitiepaleis). Het bos op de topzone en op de flanken van de ijzerzandsteenheuvel bestaat uit een zuur eiken-beukenbos met dominantie van gewone beuk en bijmenging van zomereik, ruwe berk, tamme kastanje, robinia, scherpe hulst en beperkt ook haagbeuk en hazelaar. Verspreid komen ook dennen voor. In de kruidlaag bevindt zich een onderbegroeiing met zuurminnende soorten als valse salie, pijpenstrootje en schapenzuring. In de glooiende graslanden met een historisch permanent karakter bevinden zich eveneens zuurminnende soorten als blauwe knoop, tormentil, liggend walstro, mannetjesereprijs, grasklokje, fijn schapengras, pilzegge, bleke zegge, voorjaarszegge, tandjesgras en borstelgras, soorten die kenmerkend zijn voor een zogenaamd heischraal milieu. Op basis van historische gegevens uit de jaren 1990 kwamen daar ook nog bijzonderheden bij als gewone vleugeltjesbloem, kleine bevernel en trilgras, naast een hoge diversiteit aan graslandpaddestoelen bestaande uit wasplaten, waaronder papegaaizwammetje, gele wasplaat, hooilandwasplaat, kabouterwasplaat en slijmwasplaat, knotszwammen en aardtongen.⁴⁶ Omwille van deze en andere soorten behoren de graslanden gedeeltelijk tot het Europees beschermde habitattypen "Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) - subtype 6230_ha". Aan deze biotopen zijn rijke diersoortengroepen verbonden, onder meer bosvogelsoorten als kleine bonte specht, appelvink, havik en boomklever, vleermuizen en insecten waaronder diverse soorten dagvlinders, zweefvliegen, wapenvliegen en graafwespen. De vleermuizen, waarvan meerdere soorten een Europese beschermingsstatus bezitten, vormen in dit gebied een kwetsbare diergroep. Zij kunnen soms tijdelijke verblijfplaatsen hebben in de gebouwen of in de bomen op het domein.

De hoofdtoegang van het domein bestaat uit twee zware natuurstenen pijlers met een dubbel zwart geschilderd smeedijzeren hek. De brede zijtoegang in de Colomabastraat bestaat uit twee bakstenen pijlers met een dubbel zwart geschilderd smeedijzeren hek. Het smalle toegangspoortje bestaat eveneens uit een dubbel zwart geschilderd smeedijzeren hek, deels opgehangen aan een tuinmuur en deels aan een bakstenen pijler.

Vanaf de Villa 'La Chênaie' is zuidwaarts in het panoramaperk en in relatie tot een gekasseid binnenplein, een rondbogige arcade met grastaluds aangelegd. Deze aanleg is als een soort amfitheater in de flank van de heuvel uitgewerkt en verbindt de beide zijgebouwen. Aan beide zijden van de arcade zijn in het grastalud hondenhokjes ingebouwd. De bovenrand van de arcade, oorspronkelijk met een metalen wit geschilderd spijlenhekwerk, is naar verluidt in de jaren 1930 afgezet met een decoratieve stenen balustrade. In de aslijn daarvan bevindt zich een centrale, onderaan ontdebelde tuintrap, eveneens afgezet met een decoratieve stenen balustrade en aangevuld met een pergola bestaande uit vier stenen zuilen. Deze stenen pergola, naar verluidt ook uit de jaren 1930, is begroeid met blauwe regen. In de frontzijde van het bordes van de tuintrap is een figuratieve fries in bas-reliëf ingebracht met voorstelling van twee knielende of badende vrouwen, die een gestileerde vis omhoog houden. De mond van de vis is tevens een fonteinuitgang, waaruit water kan spuiten. De fries is gedateerd 'anno 1936' en bevestigt

⁴⁶ Schriftelijke mededeling L. Vervoort

de latere bouwfase van deze decoratieve toevoegingen. In het gekasseide binnenplein, voor de tuintrap, is vermoedelijk in de jaren 1960 een halfrond zwembad met blauwe wandbekleding ingebracht. Deze aanleg vervangt wellicht een rond of ovalen bassin, mogelijk met fontein, van de voorgaande aanleg. In het binnenplein met rechthoekig, ruw gekapt porfierstenen kasseiwerk in halfsteensverband zijn kasseigoten aangelegd voor de waterafvoer. Op de balustrade zijn waarschijnlijk ook in de jaren 1960 enkele stenen siervazen en twee stenen tuinbeelden van jongelingen geplaatst. De twee tuinbeelden zijn gesigineerd 'A. Hocedez'. Bij het noordelijke balkon, op de binnenkoer en in het park staan nog enkele stenen tuinbeelden waarvan onduidelijk is of ze tot een originele aanlegfase behoren.

Bovenaan het panoramaperk, en opnieuw in de aslijn vanaf het landhuis, is een grote natuurstenen siervaas op natuurstenen sokkel, opgericht. Vanaf deze plaats is er een vergezicht in noordelijke richting dat reikt tot Mechelen (toren Sint-Romboutskathedraal). Een identieke vaas bevindt zich binnen de boscontext bovenop de ijzerzandsteenheuvel. Een derde natuurstenen siervaas met decoratief voetstuk op bakstenen sokkel bevindt zich bij de oostelijke eindpunt van de parkvijver.

1.3.3. Archeologisch erfgoed

Op basis van terreinprospectie, ondersteund door het Digitaal Hoogte Model Vlaanderen II en het 19de-eeuwse kadaster, is de omtrek van het voormalige kerkhof rond de vroegere bergkerk geregistreerd. Binnen deze kerk(hof)zone zijn naar alle waarschijnlijkheid nog talrijke stoffelijke resten bewaard uit een begravingsperiode die minstens teruggaat tot het einde van de 11de eeuw. Daarbij aansluitend zijn ook natuursteenfragmenten te vinden, mogelijk van vroegere graftekens. Er is geen enkele aanwijzing dat het kerkhof ooit geruimd is. Ook de configuratie van een minstens 18de-eeuwse Calvariezone, ten westen van de kerkhofzone en thans gemarkeerd door een cirkel van taxus, is tijdens de prospectie geregistreerd. Daarnaast worden ook sporen vermoed van een vroegere pastorie.

Voorts zijn op de Eikelenberg archeologisch-landschappelijke relictten aangetroffen van vroegere kerkwegen, waaronder de Caviettestraat, Duivelswegel, Hubertuswegel en Hellestraat of Ekelstraat. In de noordgerichte heuvelflank bevinden zich vermoedelijk twee relictten van oppervlakkige ijzerzandsteengroeven.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit beschermingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens plaatsbezoeken op 13 en 29 november 2017 en op 14 februari 2018. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage 2 en 3 bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de bescherming.

Behoudens verborgen gebreken, bevindt de Villa 'La Chênaie' zich in een redelijk goede bouwfysische toestand. Het goed vertoont hier en daar sporen van gebrekkig onderhoud, de buitenbepleistering van de gevels is bijvoorbeeld aan restauratie toe.

De tuininrichting aansluitend bij het landhuis (tuintrap, balustrade, stenen pergola) en het zwembad op de koer bevinden zich in een slechte bouwfysische toestand. De tuinornamenten (beelden op sokkel, bas-reliëf) verkeren in vrij slechte staat en vertonen verwerkingssporen.

In het park zijn de portierswoning met recentere uitbreidingen, het bijgebouw en de recente Villa 'Le Chenil' bewaard in goede tot vrij goede bouwfysische toestand. Het interieur van deze gebouwen konden evenwel niet bezocht noch gedocumenteerd worden.

Beschermingsdossier: Domein Eikelenhof en Villa 'La Chênaie', cultuurhistorisch landschap en monument

De kapel Onze-Lieve-Vrouw van Halle is als ruïne bewaard, maar verkeert in slechte bouwfysische toestand. De zandstenen grafsteen aan de oostzijde is sterk verweerd.

De hoofdtoegangspoort en de zijtoegangspoort van het domein langsheen de Colomabastraat zijn in vrij goede toestand bewaard. De tuinmuren van de moestuin zijn slechts deels bewaard en verkeren in slechte toestand. De afsluitmuur langsheen de Vogelenzangstraat is recent gedeeltelijk omgewaaid en opgeruimd, samen met een bouwvallige berging. Het zijtoegangspoortje langsheen de voetweg vanaf de Vogelenzangstraat met restant van een afsluitmuur is bewaard in vrij goede toestand.

De afsluitingshaag langsheen de Colomabastraat is grotendeels bewaard, maar wordt niet consequent geschoren of ingeboet. Langsheen de voetweg vanaf de Vogelenzangstraat is slechts een fragment van een afsluitingshaag bewaard. In het parkbos wordt een bosbeheer met dunningskappen gevoerd. De onverharde paden zijn niet steeds herkenbaar meer. In de graslandgedeelten wordt deels gehooid en deels begrazing met schapen ingezet. Enkele solitaire parkbomen verkeren in slechte conditie, soms zijn zware gesteltakken uitgescheurd.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de erfgoedwaarden

Het ensemble van domein Eikelenhof met park, bosbestanden op de getuigenheuvel, kerk(hof)zone en Calvariezone, weg- en groeverelicten, portierswoning met bijgebouw, ommuurde voormalige moestuinruimte, diverse parkelementen en twee kapellen wordt voorgesteld als cultuurhistorisch landschap. De Villa 'La Chênaie' met beide zijgebouwen wordt voorgesteld als monument.

2.1.1. Erfgoedwaarden voor het domein Eikelenhof als cultuurhistorisch landschap

2.1.1.1. Wetenschappelijke waarde

Het domein Eikelenhof getuigt van een wetenschappelijke waarde door de herkenbaarheid van een specifieke landschappelijke ontwikkelingsvorm. Het domein is gelegen op de flank van de meest westelijk gelegen ijzerzandsteenheuvel in Vlaams-Brabant. Deze getuigenheuvel is ontstaan vanuit een karakteristieke geologische opbouw, waarbij een verkitte ijzerhoudende, zandige ondergrond weerstand bood aan langdurige erosie.

Het beboste deel van het domein Eikelenhof is een geëvolueerd restant van een historisch bos en bezit voor Vlaanderen vrij zeldzame bosvegetaties die verwijzen naar een langdurige bebossing. Bij een vroegere Calvariezone groeit een opmerkelijke cirkelvormige groep taxus, een soort die wel vaker typerend is voor religieuze plaatsen, zoals kerkhoven, kapelhoven en pastorietuinen.

De landschappelijke parkaanleg uit de 19de en 20ste eeuw wordt gekenmerkt door bijzondere bomen, waaronder een Japanse cipres, een omvangrijke blauwe Atlasceder, twee mammoetbomen, een omvangrijke bruine beuk, een Hongaarse zilverlinde, een zomereik en een wintereik. Daarnaast komt ook een waardevolle groep bladverliezende azalea's voor. Op de flanken van de heuvel komen graslandvegetaties voor met een voor Vlaanderen zeldzaam heischraal karakter. Deze vegetaties behoren gedeeltelijk tot een Europees beschermd habitatype. Aan het rijk geschakeerde landschap rond de ijzerzandsteenheuvel is ook een gevarieerde dierenpopulatie gebonden, waaronder enkele zeldzame vogelsoorten, kenmerkend voor oudere bostypes. Bepaalde vleermuizen onder een Europees beschermde populatie, vormen een kwetsbare dierengroep in het domein.

Beschermingsdossier: Domein Eikelenhof en Villa 'La Chênaie', cultuurhistorisch landschap en monument

Heel waarschijnlijk weerspiegelt een deel van de parkbomenbeplanting de kosmopolitische en geografische interesse van de toenmalige eigenaar Jules Leclercq, met name de Japanse cipres en de omvangrijke blauwe Atlasceder. Het exemplaar van de Japanse cipres behoort tot de dikste van zijn soort in Vlaanderen.

2.1.1.2. Archeologische waarde

Het domein Eikelenhof omvat een uitzonderlijke site van een verdwenen 11de-eeuwse bergkerk, toegewijd aan Sint-Amandus en naar verluidt ingewijd in 1095 door Gualcherus, bisschop van Kamerijk. De bergkerk werd gesloopt omstreeks 1773, het omgevend kerkhof ontmanteld in 1914. Het is niet uitgesloten dat deze plek ook teruggaat tot een voorchristelijke cultusplaats. Ten westen van de bergkerk is een minstens 18de-eeuwse Calvariezone bekend. De bergkerk waar kluizenaarswoningen tegenaan waren gebouwd, vormde de aanzet tot de latere Benedictinessenabdij van Kortenberg, waarvan het religieuze centrum omstreeks 1222 is overgeplaatst naar het beekdal van de Aderbeek, ten noorden van de Eikelenberg. Volgens de overlevering zouden de gebouwen van de kluizenaressen op de Eikelenberg aan de basis liggen van de abdijstichting. 17de-eeuwse documenten verwijzen naar een zekere Sint-Columba, naar verluidt stichteres van de oudste abdij van Brabant.

Rekening houdend met de langdurige periode als cultusplaats en de geattesteerde begraving rond de bergkerk, is het waarschijnlijk dat er archeologische sporen van verering en van menselijke resten in situ bewaard zijn. Voorts worden ook sporen vermoed van stenen graftekens en van een voormalige pastorie. Dit bodemarchief staat borg voor een bijzondere archeologische waarde.

Overige archeologisch-landschappelijke relicten van een vroeger wegenpatroon zijn aanwezig in het bosrijke park, en zijn thans nog herkenbaar door onverharde, diep ingesneden wegtracés. Tenslotte komen op de flanken enkele sporen van groeves voor die wellicht in verband staan met oppervlakkige ontginning van ijzerzandsteen.

2.1.1.3. Historische waarde

Het domein Eikelenhof, dat zich uitstrekt over de noordelijke flank en de topzone van een ijzerzandsteenheuvel, bezit een belangrijke historische waarde omdat het getuigt van een eeuwenlang gebruik van deze bergsite, eerst religieus en later residentieel van aard. Het toponiem Kortenberg wordt reeds in 1095 in oorkonden vermeld als 'Curtenberch', later ook als Eikelenberg. Bij de 11de-eeuwse bergkerk (bewaard gebleven tot omstreeks 1773) hoorde ook een minstens 18de-eeuwse Calvarie. De bergkerk vormde de aanzet tot de latere Benedictinessenabdij van Kortenberg, waarvan het religieuze centrum omstreeks 1222 is overgeplaatst naar het beekdal van de Aderbeek, ten noorden van de Eikelenberg.

De kapel Onze-Lieve-Vrouw van Halle, in 1821 heropgericht door pastoor Gaethofs en toegewijd aan de Zwarte Madonna, markeert de in 1773 afgebroken bergkerk en een in 1799 vernielde voorgaande kapel. Een bewaarde 15de-eeuwse grafsteen, verwijzend naar pastoor Minne, overleden in 1461, is ingewerkt in deze kapel.

Het domein Eikelenhof is verder vormgegeven rond het in 1843, in opdracht van Henri Joseph Verheyden gebouwde buitenverblijf in neo-Italiaanse renaissancestijl, nadien bekend als Villa 'La Chênaie'. Dit klassieke landhuis of 'maison de campagne' met twee zijgebouwen, ontworpen door de bekende Hollands-Belgische architect Jean-Pierre Cluysenaar, is representatief voor het vroege oeuvre van deze architect. Het bleef altijd in handen van gegoede burgerij, meestal als buitenverblijf. Achtereenvolgens waren dit de families Verheyden, Lemonnier, Leclercq, Hocedez en Laneau. Omstreeks 1865 werd in opdracht van de erfgenamen van de familie Verheyden een portierswoning met bijgebouwen, broeikas of serre en ommuurde moestuin opgericht, waaraan de familie

Beschermingsdossier: Domein Eikelenhof en Villa 'La Chênaie', cultuurhistorisch landschap en monument

Leclercq in 1881 nog twee broeikassen liet toevoegen. Deze ontwikkelingen zijn typisch voor de ontwikkeling van de horticultuur in de late 19de en vroege 20ste eeuw. Onder het eigenaarschap van de familie Jules Leclercq werd de villa ook een tijd als hoofdverblijfplaats gebruikt. In die periode werd ook in de parkaanleg een uitbreidingscampagne doorgevoerd. Tegelijk werd langs het stelsel van omgeleide voetwegen een nieuwe kapel opgericht, bereikbaar vanuit de Vogelenzangstraat. Na verval van deze kapel, werd in 1954 een nieuwe kapel Onze-Lieve-Vrouw Onbevleete Ontvangenis gebouwd. Deze kapel, bijgenaamd 'Kapel op den Berg', is een ontwerp van architect Albert Neys.

In 1985 werd het domein Eikelenhof, dat eerder was bedreigd door nieuwe weginfrastructuur, bij een eerste lichting van Vlaamse natuurreservaten erkend. Via beheerscontracten met de vereniging Belgische Natuur- en Vogelreservaten werd een gericht natuurbeheer ingepast, wat getuigt van een vroeg gehecht belang aan natuurbescherming.

2.1.1.4. Architecturale waarde

Het domein Eikelenhof heeft een opmerkelijke architecturale waarde omdat het, in aansluiting op de italianiserende stijl voor het landhuis of Villa 'La Chênaie' van architect Jean-Pierre Cluysenaar, getuigt van een nieuw model van buitenleven voor de gegoede burgerij. Daarbij zijn er ook duidelijke relaties tussen de bouw- en de parkarchitectuur, waarbij de inplanting van de villa op de flank van de ijzerzandsteenheuvel zeer bepalend is.

De parkaanleg rond de villa, met een langgerekte vijver, enkele glooiende graslanden, meerdere individuele parkbomen en een vloeiend padenpatroon, is deels opgevat als een panoramapark. In relatie tot het gekasseide binnenplein is een rondbogige arcade met grastaluds aangelegd. Deze Italiaans geïnspireerde aanleg, oorspronkelijk afgezet met een spijlenhekwerk, is als een soort amfitheater in de flank van de heuvel uitgewerkt en verbindt de beide zijgebouwen. Het ensemble van de bewaarde Villa 'La Chênaie', de unieke ligging op de flank van de getuigenheuvel en het omgevend park met centrale tuintrap, panoramapark, ornamenten en waardevolle bomen maken deze site uitzonderlijk.

2.1.1.5. Esthetische waarde

Omwille van de ligging op de flank van de getuigenheuvel en de bewuste parkaanleg met onder meer enkele glooiende graslanden, deels opgevat als een amfitheatervormig panoramapark aansluitend bij een rondbogige arcade, bezit het domein Eikelenhof een uitzonderlijke esthetische waarde.

Ook de vormgegeven zichtstandpunten getuigen van een oorspronkelijk element in het parkontwerp. Deze ondersteunen enkele waardevolle vergezichten, in het bijzonder vanaf de heuveltop en voormalige Calvarie op onder meer de torens van de Sint-Goedelekathedraal en de koepel van het Justitiepaleis van Brussel in zuidwestelijke richting en vanaf de bovenzijde van het panoramapark op de toren van de Sint-Romboutskathedraal van Mechelen in noordwestelijke richting, en dragen bij aan de esthetische waarde van het geheel.

2.1.1.6. Ruimtelijk-structurerende waarde

De ruimtelijk-structurerende waarde van het domein Eikelenhof wordt bepaald door de geprononceerde ijzerzandsteenheuvel die de meest westelijke is van deze Brabantse getuigenheuvels. De beboste topzone zorgt voor een markant groenmassief in de weide omgeving.

Vanaf de heuveltop, meer bepaald vanaf de voormalige Calvarie, is er een gericht uitzichtpunt op Brussel in zuidwestelijke richting, en vanaf de bovenzijde van het

Beschermingsdossier: Domein Eikelenhof en Villa 'La Chênaie', cultuurhistorisch landschap en monument

panoramaperk is er ook een uitzichtpunt op Mechelen in noordwestelijke richting. De torens van de Sint-Goedelekathedraal en van de Sint-Romboutskathedraal en de koepel van het Justitiepaleis vormen bakens in het omgevende landschap.

Ondanks de verscholen ligging op de beboste heuveltop markeert de ruïneuze kapel Onze-Lieve-Vrouw van Halle de ligging van de vroegere bergkerk met omgevend kerkhof. Daarbij aansluitend markeert een cirkelvormige groep taxus de locatie van de vroegere Calvarie op de heuveltop. Mogelijk is deze houtige beplanting religieus geïnspireerd. Beide elementen zorgen voor een aanvullende ruimtelijk-structurende waarde.

2.1.2. Erfgoedwaarden voor de Villa 'La Chênaie' als monument

2.1.2.1. Historische waarde

De Villa 'La Chênaie', gebouwd in 1843, in opdracht van Henri Joseph Verheyden, heeft een historische waarde omdat het een representatief voorbeeld is van een 19de-eeuws landhuis, gelegen nabij een grote stad maar in een landelijke context. De verschillende families die het huis opeenvolgend bewoonden, drukten hun stempel op de site en het leven in Kortenberg en Everberg. Achtereenvolgens waren dit de families Verheyden, Lemonnier, Leclercq, Hocedez en Laneau. Onder het eigenaarschap van de familie Jules Leclercq werd de villa ook een tijd als hoofdverblijfplaats gebruikt.

De villa gelegen in een gaaf park met aanhorigheden, waaronder ook een portierswoning en een ommuurde moestuin, vormt een historisch ensemble.

2.1.2.2. Architecturale waarde

De Villa 'La Chênaie' heeft een uitzonderlijke architecturale waarde omdat het een representatief voorbeeld is van de italianiserende stijlperiode in het oeuvre van architect Jean-Pierre Cluysenaar. Cluysenaar geldt als één van de meest toonaangevende Belgische architecten uit de 19de eeuw. Het grondplan en de gevels van het pand zijn gepubliceerd in zijn boek '*Maisons de campagnes, châteaux, fermes, maisons de jardinier, garde-chasse et d'ouvriers, etc. exécutés en Belgique par Jean-Pierre Cluysenaar*' en werden als modelvoorbeelden gepresenteerd.

De praktische planorganisatie en sobere aankleding van de Villa 'La Chênaie' zijn typerend voor het oeuvre van Cluysenaar in die tijd. Hij biedt als het ware een modern alternatief voor de klassieke villa's, die op dat moment vooral onder archeologische impuls in de mode waren. De Villa 'La Chênaie' is representatief voor deze tendens in zijn oeuvre en kan nog het best vergeleken worden met de Villa Servais in Halle, gebouwd in 1847. Niet alleen de stijl en vormgeving van het grondplan zijn gelijkend, ook de afwerking en de verhoogde inplanting op een heuvelflank zijn bij beide villa's terug te vinden.

De inplanting van de Villa 'La Chênaie' in de context van een bosachtig park op de flank van de ijzerzandsteenheuvel draagt bij aan de architecturale waarde. Dit uitzicht komt nog grotendeels overeen met de oorspronkelijke toestand die is weergegeven op 19de-eeuwse postkaarten.

2.1.2.3. Artistieke waarde

De Villa 'La Chênaie' heeft artistieke waarde als uiting Jean-Pierre Cluysenaar's visie op kunst en architectuur zoals uiteengezet in '*Maisons de campagnes, châteaux, fermes, maisons de jardinier, garde-chasse et d'ouvriers, etc. exécutés en Belgique par Jean-Pierre Cluysenaar*'. De architect introduceert in dit boek verschillende ontwerpen en een uitgebreide visie op zijn italianiserende stijlperiode en past deze concreet toe in de Villa 'La Chênaie'. Artistieke concepten die blijken geven van een streven naar kunstzinnigheid, zoals symmetrie, een evenwichtige opbouw van het grondplan en een gebalanceerde, ritmische

opbouw van de gevels, worden in de villa geconcretiseerd. Het exterieur vormt in deze zin een uitzonderlijk ensemble met de vestibule en het centrale salon van het interieur, waar diverse, artistieke ornamenten en sculpturale afwerkingen zijn toegepast, die door Cluysenaar in zijn boek zijn uitgewerkt. Bijvoorbeeld de concrete uitwerking van het lijstwerk en mogelijk ook het ontwerp voor het parket zijn representatief voor de artistieke visie van Cluysenaar. De later toegevoegde beschilderde panelen door Cesare Dell'Acqua hebben een hoge artistieke kwaliteit en ondersteunen de decoratieve impact en artistieke waarde van het interieur.

2.2. Motivering van het type bescherming

Het domein Eikelenhof wordt beschermd als cultuurhistorisch landschap. Het Onroerenderfgoeddecreet definieert een cultuurhistorisch landschap als volgt: "een begrensde grondoppervlakte met een geringe dichtheid aan bebouwing en een onderlinge samenhang waarvan de verschijningsvorm en de samenhang het resultaat zijn van natuurlijke processen en van maatschappelijke ontwikkelingen van algemeen belang wegens de erfgoedwaarde(n)." Gezien binnen de beschermingsperimeter zowel zones zijn met een nadrukkelijke parkaanleg als zones met een dominante bosvegetatie, gesitueerd op een getuigenheuvel als dominante landschappelijke component, wordt geopteerd voor een bescherming als cultuurhistorisch landschap. Bovendien kan ook de archeologische component met onder meer een verlaten kerk(hof)zone, een Calvariezone en een verdwenen pastorie onder dit statuut meegenomen worden.

De Villa 'La Chênaie' wordt beschermd als monument. Het Onroerenderfgoeddecreet definieert een monument als volgt: "een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, met inbegrip van de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen van algemeen belang wegens de erfgoedwaarde(n)." Zoals beschreven is de villa een representatief voorbeeld van de italianiserende stijlperiode in het oeuvre van architect Cluysenaar. Het interieur van de villa omvat bovendien een waardevolle vestibule met daarachter een authentiek en gaaf bewaard salon, waardoor de aanvullende bescherming als monument met interieurkenmerken aangewezen is.

Het behoud van de ensemble- en contextwaarde van de bouwkundige elementen met omringend park met waardevolle bomen wordt gegarandeerd door de combinatie van een bescherming als monument in het cultuurhistorisch landschap.

2.3. Motivering van de afbakening van de bescherming

De afbakening van het beschermd onroerend goed is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit.

2.3.1. Afbakening beschermd "cultuurhistorisch landschap"

De afbakening omvat in essentie de eigendomsstructuur van het domein Eikelenhof zoals tot stand gekomen in 1913 onder bezit van de familie Jules Leclercq, te weten de parkzone met de Villa 'La Chênaie' en de aansluitende bosbestanden bovenop de ijzerzandsteenheuvel. De afbakening omvat overwegend de bestemming als natuurgebied. Een beperkter gedeelte ter hoogte van de Vogelenzangstraat is gesitueerd binnen woongebied.

De portierswoning met bijgebouw en aansluitende moestuinruimte, uitgebouwd in de late 19de eeuw door toedoen van de families Lemonnier en Leclercq, wordt bewust betrokken binnen de afbakening. Spijts de verbouwingstoestand van de portierswoning, de vrij slechte bouwfysische toestand van de ommuring van de voormalige moestuin en de toevoeging van de recente Villa 'Le Chenil' zonder erfgoedwaarde, blijft deze structuur

actueel goed herkenbaar binnen de context van het waardevolle domein. De bestemming van deze zone als woongebied, behoudt de mogelijkheden voor herinvulling en toevoeging van woonfuncties zonder de basiskwaliteiten van de moestuinruimte te hypothekeren. Via voorafgaand ontwerpelijk onderzoek en aanvullend overleg met de eigenaars van de portierswoning werden mogelijkheden voor nieuwe woonvormen verkend. Een invulling met meerdere wooneenheden, waarbij de historische moestuinruimte en de ommuring wordt geherwaardeerd, wordt ruimtelijk haalbaar geacht.

Om een waardevolle solitaire wintereik bij de hoofdtoegang van het domein bij de bescherming te betrekken, wordt ter hoogte van de Vogelenzangstraat-Kiewitstraat ook een deel van het openbaar domein, met inbegrip van een nutsvoorzieningencabine, binnen de afbakening betrokken.

2.3.2. Afbakening beschermd "monument"

De afbakening van het monument omvat de volledige Villa 'La Chênaie', inclusief de twee zijgebouwen. De directe omgeving van het monument wordt beschermd als cultuurhistorisch landschap.

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Onroerend Erfgoed:

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.

Binnen de voorgestelde afbakening zijn geen erfgoedlocaties opgenomen in de inventaris van het bouwkundig erfgoed.

Nabij de hier voorgestelde afbakening is de site van de Benedictinessenabdij van Kortenberg (ID: [108](#)) als monument beschermd (MB 14 februari 2005). Voordien was ook al de Pastorie van de Onze-Lieve-Vrouwparochie (ID: [1430](#)) beschermd als monument (KB 24 oktober 1975). De abdijsite en de pastorie zijn beide ook opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed (ID: [36130](#) en ID: [46311](#)).

Het domein Eikelenhof is samen met de Abdijsite van Kortenberg en het kasteeldomein de Merode opgenomen binnen het Landschapsatlasrelict 'Kasteeldomein de Merode en omgeving' (ID: [135116](#)) dat evenwel nog niet is vastgesteld.

Het domein Eikelenhof is ook opgenomen als locatie in de Centraal Archeologische Inventaris (ID: 3821).

2.4.2. Ruimtelijke Ordening:

Volgens het Gewestplan Leuven (KB 06/04/1977) is het domein Eikelenhof met daarbinnen ook de Villa 'La Chênaie', Colomabastraat 1 gelegen in natuurgebied. De voormalige moestuinruimte met de portierswoning, het bijgebouw en de recente Villa 'Le Chenil' zijn gelegen in woongebied.

Er zijn verder geen plannen van aanleg of gemeentelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen van kracht.

2.4.3. Natuur en Bos:

Het domein Eikelenhof ligt niet in VEN of IVON, of vogelrichtlijngebied. De percelen behoren niet tot een Vlaams natuurreservaat of een erkend natuurreservaat. Een vroegere erkenning is niet geactualiseerd.

Beschermingsdossier: Domein Eikelenhof en Villa 'La Chênaie', cultuurhistorisch landschap en monument

Het domein Eikelenhof, met uitzondering van het landhuis met nabije omgeving en de voormalige moestuinruimte, behoren wel tot het Habitatrichtlijngebied 'Valleigebied tussen Melsbroek, Kampenhout, Kortenberg en Veltem' (SBZ-H BE 2400010 deelgebied 5d – de Warande, de Merode). Dit richtlijngebied strekt zich nog verder uit, in essentie oostwaarts. Het domein wordt deels gekarakteriseerd als oud zuur eiken- en beukenbos (qs en fs), 100% actueel habitat 9120. Volgens de Biologische Waarderingskaart (BWK) is er in het noordelijk gedeelte deels een droge heischraal graslandvegetatie (hn) aanwezig in combinatie met een soortenrijk permanent cultuurgrasland met uitgesproken microreliëf (hpr*). Een gedeelte wordt gekarteerd als kasteelpark (kpk), maar tevens wordt een deel ingedeeld als actueel habitat 6230_ha (40%) soortenrijk struisgrasland (ha) en droog heischraal en soortenrijk grasland van zure bodems (hn). Daarnaast komen in de gebouwen en in de bomen op het domein vermoedelijk ook vleermuissoorten voor met een Europese beschermingsstatus.

2.4.4. Landinrichting:

Het domein Eikelenhof is opgenomen in het vastgesteld landinrichtingsproject Dijleland, deelzone Plateau van Moorsel, project Missing Links (LIR 31006) in uitvoering sinds 3 april 2008 en ingesteld op 21 augustus 2014.

3. BEHEERSVISIE

3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed

In het beschermingsbesluit zijn beheersdoelstellingen opgenomen. Je vindt die terug onder artikel 3 van het besluit. De beheersdoelstellingen moeten de zakelijkrechthouders (eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en leasinggevers) en gebruikers op weg helpen om de erfgoedwaarden maximaal in stand te houden of te verbeteren. Ze hebben de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden voor ogen.

Ze geven richting aan of vormen een kader voor toekomstig beheer van het beschermd onroerend goed. Zakelijkrechthouders en gebruikers dienen rekening te houden met deze beheersdoelstellingen als ze werken wenselijk uit te voeren aan het beschermd goed. Ook de overheid houdt met deze doelstellingen rekening als ze over deze werken advies moet geven of als ze toelating moet geven voor die werken.

De beheersdoelstellingen spelen in op de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en erfgoedkenmerken opgenomen in artikel 2 van het beschermingsbesluit.

Omdat sommige handelingen schadelijk zijn voor de erfgoedwaarden en aanleiding kunnen geven tot het verloren gaan van erfgoedelementen of erfgoedkenmerken zijn een aantal handelingen absoluut verboden. Ook deze zijn opgenomen in artikel 3 van het ministerieel besluit. Voor deze handelingen kan geen vergunning of toelating worden gegeven.

3.2. Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden er van aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechthouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goed huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

Beschermingsdossier: Domein Eikelenhof en Villa 'La Chênaie', cultuurhistorisch landschap en monument

In het Onroerendergoeddecreet en Onroerendergoedbesluit zijn een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen, meer bepaald:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig controleren;
- regulier onderhoud uitoefenen;
- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

Om de erfgoedwaarden van het onroerend goed dat met dit besluit wordt beschermd in stand te houden legt het besluit een aantal bijkomende bijzondere voorschriften op. Deze zijn opgenomen in artikel 4 van het besluit.

Deze bepalingen zijn op maat van de bescherming.

3.3. Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Voor alle werken die stedenbouwkundig vergunningsplichtig zijn, of waarvoor een verkavelingsvergunning, milieuvergunning of natuurvergunning nodig is vraagt de vergunningverlener (de gemeente of de Vlaamse overheid) advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijkrechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende Onroerendergoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerendergoedgemeenten is te vinden op www.onroerendergoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

De toelatingsplichten zijn op maat van de bescherming.

4. BRONNEN

4.1. Archieven

Algemeen Rijksarchief Brussel, kerkelijke archieven Brabant, Kaartboek van de Abdij van Kortenberg, opgesteld door G. Gansemans in 1722, 6041.

Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Legger Kortenberg (Everberg), afdeling IV (Kortenberg), artikel 1093.

Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Mutatieschetsen Kortenberg (Everberg), afdeling IV (Kortenberg), 1844/8 en 9.

Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Mutatieschetsen Kortenberg (Everberg), afdeling IV (Kortenberg), 1879/13.

Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Mutatieschetsen Kortenberg (Everberg), afdeling IV (Kortenberg), 1913/39.

KADOC, KU Leuven, Documentatie- en onderzoekscentrum voor religie, cultuur en samenleving, archief Gerard Cooreman (1852-1926), 444.

4.2. Literatuur

CLUYSENAAR J.P., 1855: *Chemin de fer de Dendre-et-Waes (d'Ath à Lokeren) et de Bruxelles vers Gand par Alost : bâtiments des stations et maisons de garde*, Brussel.

Beschermingsdossier: Domein Eikelenhof en Villa 'La Chênaie', cultuurhistorisch landschap en monument

N.N., 1843: *Cluysenaer, J.P., architecte, données bibliographiques*, Brussel.

CLUYSENAAR J.P., 1859: *Maison de campagne, châteaux, fermes, maisons de jardinier, garde-chasse et d'ouvriers etc., Exécutés en Belgique par Jean-Pierre Cluysenaar, architecte*, Brussel.

DAVID, T., FLEURBAEY, F., GULINCKX, R. en ROGIERS, N., 2000: *Bomen kijken. Bomenroutes in Erps-Kwerps, Everberg, Kortenberg en Meerbeek*, Kortenberg, 47.

DE CLERCQ H., JANSSENS E., SMETS S. en VERHAERT G., 2014: *Diestiaanijzerzandsteen, van Demergotiek tot restauratieproblematiek*, samenvattingsbundel studiedag Omgaan met Diestiaan Ijzerzandsteengebruik, Diest 19 september 2014, Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium, Regionaal landschap Noord-Hageland en ALBON, 55.

ROUHART-CHABOT J., 1964: *Abbaye de Kortenberg*. Monasticon belge, IV, Province de Brabant, vol.1, 243-267.

S.N., 2014: *De Wijngaardberg in Wezemaal, een erfgoed- en natuurmonument van Europees belang*, bijdragen symposium Wijngaardberg, Wezemaal, 5 oktober 2014, Natuurpunt Oost-Brabant, 23

VANDENBREEDEN J., BASTIN C., DIERKENS-AUBRY F. en EVRARD J., 1994: 'Neoclassicisme', *De 19de eeuw in België, Architectuur en Interieurs*, Tielt, 39-53.

VANDENDAELE R., GOSSE A, GEERINCK A. en DE SMEDT-MASSANT E., 1980: 'Cluysenaar Jean-Pierre', *Poelaert en zijn tijd*, Brussel, 153-63.

VANNOPPEN H., 1989: *Kortenberg in de Belle Epoque, Kortenberg, Erps-Kwerps, Everberg, Meerbeek*, Brussel.

VANNOPPEN H., 1991: *Honderd Kortenbergse gebouwen: op stap door tien eeuwen verleden*, Winksele.

VANNOPPEN H., 2003: *Archiefbeelden Kortenberg*, Brussel.

VANNOPPEN H., S.D.: *Monumenten van Kortenberg*, deel 4 De abdij en de Eikelenberg, s.l.

4.3. Tijdschriften en krantenartikelen

DE SÉJOURNET D., 2012: Jean-Pierre Cluysenaar, Précurseur de l'éclectisme en Belgique, *Les Nouvelles du Patrimoine, l'Éclectisme 1840-1914*, 136, 19-20.

DE VOGHEL J.F., S.D.: Monographie de la paroisse d'Everberg, 15 en OCKELEY J., 2011: Kantonmunicipaliteiten, fusies en oprichting van gemeenten in de Franse en Hollandse tijd in Brabant, *Eigen Schoon en De Brabander*, 22.

MAES F., 1955: Kortenberg, zijn abdij, zijn oude woningen. *Eigen Schoon en Brabander*, 199-220 en 293-312.

OSTYN S., 1992: Het Eikenhof: een natuur-historisch reservaat, *Curtenberg*, 150-156.

SCHOUTEDEN-WERY J., 1909: Excursions scientifiques dans le Brabant (géographie, géologie, botanique et zoologie) organisées par l'Extension de l'Université libre de Bruxelles et dirigées par M. le professeur Jean Massart. Relations faites par Joséphine Schouteden-Wery, Régente aux Cours supérieurs (A) et à l'Ecole Normale de la Ville de Bruxelles. 5° Excursion à Moorsel-Everberg-Cortenberg (Suite), *Revue de l'Université de Bruxelles* 14 (1908-1909), 325-366.

S.N., 1985: *Het natuurreservaat 'Eikenhof', een ongerept stuk natuur te Kortenberg*, interview Marc De Coster, conservator Eikenhof, Het Laatste Nieuws, 2 november 1985

VAN DRIESSCHE T., 2015: 'van goeden koerliken Rotcelaerstene wel ende reynlic ghehouden', winning en toepassing van Diestiaanijzerzandsteen in het Hageland van de middeleeuwen tot de 20ste eeuw, *Relicta* 13, 7-124.

VANNOPPEN H., 2003: Midden-Brabant, het land van de witte steen... maar met concurrenten, *Gidsenbond Midden-Brabant* 18-4, 3-18 en Wauters A., 1855: Histoire des environs de Bruxelles, deel 3, Brussel.

VANNOPPEN H., 2014: Villa Eikelenhof of 'La Chênaie' te Everberg of... het verhaal van een diestiaanse steengroeve, de reclusae van 1095, de middeleeuwse wijngaarden, de berkerk met kerkhof en pastorie, de villa Verheyden van J.P. Cluysenaar, het natuurreservaat en het topmonument van Kortenberg, *Midden-Brabant*, winternummer, 4-29.

VERBESSELT J., 1985: Verdwenen en verplaatste dorpscentra in Brabant, *Eigen Schoon en de Brabander*, 68, 10-11-12, 385-390.

Beschermingsdossier: Domein Eikelenhof en Villa 'La Chênaie', cultuurhistorisch landschap en monument

WINTERS J., 1981: Maatschappij en maatschappijbeeld: Jean-Pierre Cluysenaar, *Openbaar Kunstbezit Vlaanderen*, 19, 123-142.

4.4. Internetbronnen

CAMBIER R., 1948: *Biographie Coloniale Belge*, [online], http://www.kaowarsom.be/documents/bbom/Tome_I/Leclercq.Jules_Joseph.pdf Belgisch Koninklijk Koloniaal Archief, deel 1, 593-595 (geraadpleegd 24 april 2018)

DENEFF R. en PAESMANS G.: *Abdijsite van Kortenberg* [online], <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/43354> (geraadpleegd op 21 december 2017).

FOUBERT A.: *Villa Servais* [online], <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/39587> (geraadpleegd op 5 februari 2018).

GENICOT L., SANSEN H., VAN AESCHOT S. VANHOVE J. en DE CROMBRUGGHE A.: *Kasteel de Mérode* [online], <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/43359> (geraadpleegd op 21 december 2017).

N.N.: *Kortenberg: Villa's en kastelen* [online], <http://www.tone.be/Kortenberg-Villa.html> (geraadpleegd 5 januari 2018).

ROY P., 2013: *Camille Lemonnier, maréchal des lettres, biographie*, Samsa – Académie royale de langue et de littérature françaises, 372 en DE PALACIO J., S.D.: *Lemonnier suivi pas à pas* [online], http://www.samsa.be/PAPIER/sam_ph_30125/sam_ph_30125_livre.pdf (geraadpleegd op 26 april 2018).

4.5. Mededelingen

Mondelinge mededelingen Familie Morel-Laneau, F. Fleurbaey
Schriftelijke mededelingen W. Sevenants, H. Vannoppen en L. Vervoort

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

De fotoregistraties van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage 2.1 en 2.2 bij het ministerieel besluit bevatten alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Situering opmerkelijke erfgoedelementen

5.4. Documentatie